

Παναγιώτης Μιχόλαος Ε.

Χωροταξικά σταθμεύματα

Αθήνα

1998

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τίτλος: Χωρικός Σχεδιασμός

1948

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

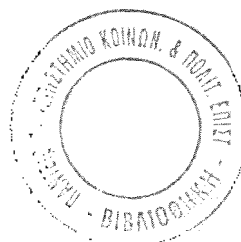
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΟΥ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΟΥ
ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΩΝ ,
ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ
ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΩΝ
ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΕΙΚΤΕΣ , ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΑ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΟΙ ΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΔΕΙΚΤΕΣ , ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΑ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ
ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΔΕΙΚΤΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΚΑΙ ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ
ΑΜΕΣΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ
ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
ΔΕΙΚΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ
ΔΥΝΑΜΙΚΟ
ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
ΑΞΙΑ ΑΓΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Ο σχεδιασμός είναι απαραίτητος για την ορθολογική ενεργοποίηση των μηχανισμών της ανάπτυξης. Ο C.Petit, ένας από τους πρωτοπόρους του χωροταξικού σχεδιασμού σημειώνει ότι ο χωροταξικός σχεδιασμός είναι **«ο σχεδιασμός της κοινωνίας μας»**. Με την έννοια αυτή ο χωροταξικός σχεδιασμός εμπεριέχεται και συνδέεται με όλες τις διαστάσεις του κοινωνικού προβλήματος όπως αυτό εκφράζεται σε μια περιοχή. Στα αντικείμενα μιας τέτοιας μελέτης χωροταξικού σχεδιασμού περιλαμβάνονται θέματα κατανομής οικονομικών δραστηριοτήτων και προγράμματα κοινωνικής ανάπτυξης, θέματα ανάπτυξης φυσικών και ανθρωπίνων διαθεσιμών μεταξύ χωρικών ενότητων και μεταξύ επιπέδων αναφοράς των διαφορών αναπτυξιακών προγραμμάτων, (δίκτυα, ενέργεια, επικοινωνίες, βιομηχανία, περιβάλλον, κατοικία, παιδεία, υγεία κ.τ.λ.) Σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο τα προγράμματα υποστηρίξης γενικότερων περιφερειακών προγραμμάτων ανάπτυξης με το στόχο την αντιμετώπιση και τον έλεγχο των αντιστοιχονομικών που προέρχονται από την υπερσυγκέντρωση πληθυσμών και δραστηριοτήτων σε μητροπολιτικές περιοχές, χωροκατανομές νέων επενδύσεων για την προστασία του περιβάλλοντος κ.α. Ένα τέτοιο πρόγραμμα ανάπτυξης πρέπει να χαρακτηρίζεται από εσωτερική ισοροπία, ώστε η ανάπτυξη ενός από τους τομείς του αναπτυξιακού προγράμματος να μην εξελίσσεται σε βάρος των άλλων συνθετικών στοιχείων του περιφερειακού συστήματος. Επίσης πρέπει να τονίσουμε ότι τα προγράμματα αυτά παρουσιάζουν μια πολλαπλότητα και μια διαφορά στην ένταση και στο περιεχόμενο τους

ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες και τις συνθήκες που επικρατούν στη περιοχή εφαρμογής τους .Σε τελική ανάλυση στο χωροταξικό σχεδιασμό δεν υπάρχει μια γενική φόρμουλα προσέγγισης αλλά ένα γενικό πλαίσιο ανάλυσης του περιφερειακού προβλήματος με τελικό στόχο τη μεγιστοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της περιοχής που εξετάζουμε κάθε φορά .Για παράδειγμα , τα προγράμματα ελέγχου της πληθυσμιακής αύξησης και κατανομής των επενδύσεων σε μια μητροπολιτική περιοχή που παρουσιάζει συμφόρηση εξαιτίας της πληθυσμιακής και οικονομικής /παραγωγικής συγκέντρωσης θα διαφέρουν και στις προτεραιότητες και στο περιεχόμενο από εκείνα που αφορούν μια πληθυσμιακά και οικονομικά υποβαθμισμένη περιοχή όπου ο στόχος του σχεδιασμού είναι η ανάπτυξη και η συγκέντρωση οικονομικών /παραγωγικών δραστηριοτήτων και πληθυσμού.

Μια δεύτερη περίπτωση εφαρμογής του χωροταξικού σχεδιασμού είναι η περίπτωση του διαπεριφερειακού σχεδιασμού που έχει σαν αντικείμενο τη ρύθμιση των διαπεριφερειακών σχέσεων που αναφέρονται σε θέματα περιφερειακών ,οικονομικών διαφοροποιήσεων .Στη περίπτωση αυτή ο σχεδιασμός επικεντρώνει το αναλυτικό του μέρος κυρίως σε θέματα διαφοροποιήσεων μεταξύ χωρικών ενοτήτων και μάλιστα σε θέματα που αφορούν το πληθυσμό , την απασχόληση και τις οικονομικές δραστηριότητες . Στόχοι της ανάλυσης αυτής είναι ο εντοπισμός των προϋποθέσεων και των αναπτυξιακών κινήτρων με τα οποία θα μπορέσουν να ενεργοποιηθούν οι αναπτυξιακές δυνατότητες της κάθε περιοχής .Έτσι βλέπουμε ,σύνδεση του χωροταξικού σχεδιασμού σε περιφερειακή κλίμακα με ανάλογα προγράμματα εθνικού χωροταξικού σχεδιασμού .

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι ο χωροταξικός σχεδιασμός έχει σαν αντικείμενο του την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη ευρύτερων περιοχών από ότι ο πολεοδομικός σχεδιασμός. Η διαφορά μεταξύ πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού δεν αναφέρεται μόνο στη χωρική κλίμακα αλλά στο τρόπο προσέγγισης του σχεδιασμού καθώς το αντικείμενο του χωροταξικού σχεδιασμού είναι η ανάπτυξη μιας χωρικής ενότητας, η οποία μπορεί να αποτελείται από σύστημα ή από συστήματα γεωγραφικών, οικιστικών ενότητων ή συστήματα πολεοδομικών συγκροτημάτων.

Τα ξεχωριστό στοιχείο του χωροταξικού σχεδιασμού είναι ότι εξελίσσεται στη βάση μιας συνθετικής διαδικασίας που διαρκώς εισχωρεί σε νέες περιοχές ερευνας.

Η διερεύνηση των αλληλεξαρτήσεων και των διαντιδράσεων μεταξύ των συναφών ή μη δραστηριοτήτων και περιοχών αποτελεί τη κεντρική ιδέα του χωροταξικού σχεδιασμού πράγμα που κάνει επιτακτική την ανάγκη διερεύνησης και διείσδυσης σε όλο και πιο νέες όλο και πιο σύνθετες μορφές αλληλεπιδράσεων με σκοπό να τις επηρεάσει μέσα από μια συστηματοποιημένη παρέμβαση με στόχο τη γενικότερη κοινωνική και οικονομική ωφέλεια.

Αυτή η συστηματοποιημένη παρέμβαση είναι αποτέλεσμα της συντονισμένης ανάπτυξης των δραστηριοτήτων που προέρχονται από τους δυο βασικούς τομείς της αναπτυξιακής διαδικασίας. Τον οικονομικό /κοινωνικό και το περιβαλλοντικό. Αν και οι δυο αυτές δραστηριότητες αποτελούν σχετικά αυτοτελείς και ανεξάρτητες επιστημονικές περιοχές η έκφραση τους και η ορθολογική κατανομή τους στο χώρο αποτελούν το βασικό αντικείμενο του χωροταξικού σχεδιασμού.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Αν ρωτήσουμε “τι είναι αυτό που σχεδιάζουμε ή ρυθμίζουμε” ή κατ’ως αλλιώς σχετικά με τι είναι το αντικείμενο του σχεδιασμού πολλές απαντήσεις μπορούν να δωθούν όπως ο χώρος, οι χρήσεις της γης, το φυσικό περιβάλλον, η χωροθέτηση δραστηριοτήτων, η οικονομική οργάνωση ο κοινωνικός εκσυγχρονισμός, οι υποδομές κ.α.Αν και εκ των προτερων τονίζεται η δυσχερεία διαχωρισμού αυτών των επιδιώξεων σε ιδιαίτερα στεγανά’ αρα και το συζητήσιμο της οποίας ταξινόμησης, δεχόμαστε ότι συχνά γίνεται λόγος και υπάρχει και η αναλογη ταξινόμησησε διαφορους τομεις (Βασενχοβεν 1996)

- **Φυσικός σχεδιασμός**
- **Χωροθετικός σχεδιασμός**
- **Σχεδιασμός χρήσεων γης**
- **Οικονομικός σχεδιασμός**
- **Κοινωνικός σχεδιασμός**

Οι οποίες διαφορες σε αυτούς τους τυπους του σχεδιασμου είναι περισσότερο θέμα αφετηρίας της σχετικής δραστηριότητας, καταγωγής, ιστορικών συνθηκών και επιστημονικού κλάδου των επαγγελματιών που

θεραπευαν τον κάθε τυπο σχεδιασμού, παρα ουσιαστικής ανάγκης διαχωρισμού.(Βασσενχοβεν 1996)

Οι ρίζες της πολεοδομίας και του φυσικού σχεδιασμού είναι κατεξοχήν αρχιτεκτονικές. Ο φυσικός σχεδιασμός που κατ'εξοχήν χαρακτηρίζει τον σχεδιασμό των χωρικών μοναδών , έχει σαν αντικείμενο τον ανθρωπογενή χώρο του οποίου επιχειρεί τη συνθεση σε τρεις διαστάσεις (κατά την έννοια της αστικής αρχιτεκτονικής του Λαβενταν) ή τη διαρρυθμισμό από άποψη χρήσης της επιφάνειας της γης.Αυτή η συλληψη του σχεδιασμού είναι αρχιτεκτονική σε προέλευση γιατί τονίζει ιδιαίτερα τη διάσταση της συνθεσης και του ρόλου της φαντασίας για τη δημιουργία και επινοηση ενός οραματος που αντικειμενικοποιείται με τη μορφή ενός σχεδίου , όχι όμως με την έννοια ενός προγράμματος ή πλάνου ,αλλά μάλλον ενός συνθετικού έργου τεραστιών διαστάσεων.

Όσον αφορά τον κοινωνικό σχεδιασμό το κυριο χαρακτηριστικό του είναι η ενασχοληση του, με μονοπλευρές εκτός μηχανισμού αγοράς μεταβιβάσεις οι οποίες δεν αποτελούν αμοιβές συντελεστών παραγωγής, όπως επισημαίνει ο KENNETH BOULDING.

Ο οικονομικός σχεδιασμός όπως εμφανίστηκε στην πράξη αλλά και στη θεωρία ,δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί σαν μια αδιαφοροποίητη κατηγορία.Ασχολείται με τέσσερις βασικές μακρομεταβλητές: ανεργία , επιπεδο τιμών , ισοζυγιο πληρωμών και ρυθμο οικονομικής αναπτυξης.Αυτές μπορούν να χαρακτηρισθούν σαν μεταβλητές πολιτικής . Ο οικονομικός σχεδιασμός διακρίνεται στον ενδεικτικό σχεδιασμό σαν προτυπο του οποίου προβάλλεται συνηθώς ο Γαλλικός σχεδιασμός και τον επιτακτικό σχεδιασμό του Σοβιετικού τυπου.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Ένα πολύ απαραίτητο εργαλείο για τον πολεοδομικό και τον χωροταξικό σχεδιασμό είναι τα πολεοδομικά προτυπα ή σταθεροτυπα (standarts) .Για τη σημασία τους τόσο σε θεωρητικό επίπεδο όσο και για την εφαρμογή τους γίνονται και σε διεθνές επίπεδο πολλές συζητήσεις.Οι βασικές διαφοροποιήσεις κινούνται γύρω από το βαθμό και τον τρόπο εκφράσης των οικονομικών , κοινωνικών ή απλά λειτουργικών αναγκών μέσα από τους σταθερούς δείκτες και κατά ποσο οι δείκτες αυτοί έχουν γενική ισχύ ή όχι.

Ανεξαρτήτως όμως από τις διαφωνίες αυτές γεγονός παραμένει ότι η εμπειρία από την πράξη και τη θεωρητική διερεύνηση κάνουν χρήσιμη την εφαρμογή των πολεοδομικών/ χωροταξικών σταθεροτυπών τουλάχιστον για την αρχική ποσοτική εκτίμηση που βεβαίως μπορεί και πρέπει να είναι αναθεωρήσιμη κατά περίπτωση μελέτης και κυρίως των εφαρμογών των μελετών.Χωρίς προθεση να έχουν γενική ισχύ υποδεικνύονται ορισμένα πολεοδομικά / χωροταξικά σταθεροτυπα που διεθνώς ισχύουν και λιγότερο ή περισσότερο , αν και μη θεσμοθετημένα ισχύουν από τη διοίκηση σήμερα

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Τα σταθεροτυπα αυτά αναφέρονται κυρίως σε χρήσεις γης που έχουν να κάνουν με:

• ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ
• ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ
• ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
• ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ (ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΕΣ)
• ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ(ΤΟΠΙΚΕΣ)
• ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
• ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
• ΕΜΠΟΡΙΟ
• ΑΝΑΨΥΧΗ
• ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ
• ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
• ΚΑΤΟΙΚΙΑ
• ΧΩΡΟΙ ΤΑΦΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΩΝ
• ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΟΥ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΟΥ

Η επιδραση που προκαλουν οι οικονομικες,κοινωνικες και λοιπες μεταβολες στη δομη και στο μεγεθος των χρησεων γης του αστικου χωρου είναι αρκετα ισχυρη και επερχεται μετα την παρελευση ικανου διαστηματος.Αυτή η ροπη αδρανειας ,του δομημενου περιβαλλοντος σε κάθε ειδους μεταβολες εχει ως συνεπεια τη διαπιστωση ελλειψεων στη κατανομη και το μεγεθος του αναγκαιου για την εξυπηρετηση των αστικων λειτουργειων χωρου.Εχει όμως διαπιστωθει μια υφισταμενη σχεση μεταξυ κοινωνικων,οικονομικων ,δημογραφικων χαρακτηριστικων και κατανομης,συνθεσης,διαρθρωσης και μεγεθους των διαφορων αστικων χρησεων γης.Η εκφραση της σχεσης αυτης σε ποσοτικα και ποιοτικα μεγεθη δινει τα πολεοδομικα σταθεροτυπα.

Το πολεοδομικο/χωροταξικο σταθεροτυπο είναι η χωροχρονικη παραμετρος(ποσοτικη και ποιοτικη) που εξασφαλιζει το μετρο του αρκετου για την ποσοτητα και το μετρο του ανεκτου για την ποιοτητα,μιας συνηθους λειτουργειας που επιλεγεται και χωροθετειται με τον χωρικο σχεδιασμο.Τα σταθεροτυπα δινονται με τη μορφη «Χ ανα Ψ»,οπου Χ και Ψ είναι πολεοδομικα στοιχεια (ποσοτικα,ποιοτικα) και αφορουν λειτουργειες του χωρου.

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Είναι αναγκαίο να γίνει μια διακρίση ανάμεσα στους πολεοδομικούς δείκτες και στα πολεοδομικά σταθεροτυπα.

α)Οι πολεοδομικοί / χωροταξικοί δείκτες αναφέρονται στην υπάρχουσα κατάσταση και προέρχονται από την καταγραφή των πραγματικών σθυνθηκών.Εχουν μια στατική εννοια καθώς ασχολούνται με την μετρηση των σχεσεων μιας δεδομενης πολεοδομικης καταστασης,χωρις παραλληλη προσπάθεια αξιολογησης των υφισταμενων σχεσεων που υφιστανται στο χωρο.

β)Τα πολεοδομικά /χωροταξικά σταθεροτυπα εχουν μια δυναμικη εννοια και αποτελουν οδηγο για τις προβλεπομενες αναγκες και καθοριζουν τη συμπεριφορα ενός οικιστικου συστηματος.

Τα πολεοδομικά/χωροταξικά σταθεροτυπα διατυπωνονται σαν δείκτες που περιγραφουν μια επιθυμητη σχεση του δομημενου χωρου με τις διαφορες δραστηριοτητες.Το επιθυμητο μεγεθος προκυπτει μεσα από επιστημονικη διερευνηση των παραγοντων που προσδιοριζουν τις αναγκες του σχεδιασμου σε κάθε χωρικη μοναδα.

Ο τροπος αυτος διατυπωσης των πολεοδομικων προτυπων είναι πολύ διαφορετικος από τον τροπο και τη μορφη διατυπωσης,όπως προβληθηκαν από μια σειρα διανοητων η σχολων που ασχοληθηκαν με τον τροπο οργανωσης των συγχρονων πολεων.Για παραδειγμα οι **ουτοπιστες του 19^{ου} αιωνα**,τα στελεχη του **CIAM** και του **BAUHAUS** διατυπωσαν αποψεις για την

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

πολη με τη μορφή προτάσεων που συνδέουν μορφές του χτισμένου χώρου με αποψεις για τον τρόπο οργάνωσης της ζωής και της παραγωγής. Οι προτάσεις αυτές, είτε προβάλλονται σαν «προτυπα» με βάση κάποια πολιτική επιχειρηματολογία είτε εμφανίζονται **πολιτικά ουδέτερες** και απορреουσες από τη **συνειδητοποίηση απαιτήσεων** και δυνατοτήτων που συνδέονται με τη **τεχνολογική προοδο και τη βιομηχανική ανάπτυξη**. Σε όλες όμως τις περιπτώσεις προβάλλονται αγωνιστικά σαν αποψεις της εξουσίας ή του κόσμου για γενικότερους μετασχηματισμούς.

Τα πολεοδομικά/χωροταξικά σταθεροτυπα οφείλουν να αντιμετωπίσουν τις υπάρχουσες γενικές διευθετήσεις σαν δεδομένες, δηλαδή καθωρισμένες και παγιωμένες από ευρύτερους κοινωνικούς προσδιορισμούς και να περιοριστούν στην έκφραση ποιοτικών/ποσοτικών δεικτών. Έτσι τα σταθεροτυπα στα οποία αναφερομαστε και διερευνούμε ενσωματώνουν όλους εκείνους τους παγιωμένους θεσμούς και τις κοινωνικές σχέσεις που επιβάλλει η συγκεκριμένη οργάνωση της παραγωγής και της κοινωνικής ζωής. Δεν αμφισβητούνται, δηλαδή θεσμοί όπως της οικογένειας (στα σταθεροτυπα της κατοικίας) ή τις αξίες που συνδέονται με την εμπορευματοποίηση αγαθών και υπηρεσιών (στα σταθεροτυπα του εμπορίου). Δεχόμαστε τους θεσμούς αυτούς όπως προκύπτουν από τις κοινωνικές ανάγκες και ερευνούμε τις κατάλληλες χωρικές διευθετήσεις που απαιτεί η σωστή «κοινωνικά» λειτουργία των θεσμών αυτών.

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Τα πολεοδομικά/χωροταξικά σταθεροτυπα ,όπως προκύπτει από τον ορισμο, χρησιμοποιούνται

α)για την εκτίμηση των χωρικών αναγκών των διαφορών αστικών δραστηριοτήτων

β)για τον υπολογισμό των υφισταμένων ελλειψεων ή πλεονέκτηματων

γ)για τον προσανατολισμο της μελλοντικής πολεοδομικής /χωροταξικής επέκτασης ή εκ νέου σχεδιασμού.

ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΩΝ

Οι προδιαγραφές των σταθεροτυπων ,παρα τη γενικότητά τους προϋποθέτουν έναν ορισμένο τρόπο αντιμετώπισης σε θεωρητικό και κοινωνιολογικό επίπεδο .Προκύπτουν δηλαδή ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά για τα σταθεροτυπα .

Τα πολεοδομικά/χωροταξικά σταθεροτυπα είναι κοινωνικά «ουδέτερα».Δηλαδή η εφαρμογή τους τείνει στο κοινό καλό και η σημασία των μεταβολών που θα προκύψουν από την εφαρμογή τους είναι

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

αδιαμφισβήτητη από όλους και δεν αποτελεί εκφραση των εκτιμήσεων και αξιολογήσεων μιας συγκεκριμένης ομάδας.

Τα προβλήματα επομένως, και οι διαμαχες , αποκλίσεις, για τον καθορισμό σταθεροτυπών αναφέρονται σε επιστημονικό και όχι σε πολιτικό επίπεδο. Με άλλα λόγια, η απάντηση στο ερώτημα της σύγκρισης των πολεοδομικών/χωροταξικών σταθεροτυπών με κάποια άλλα και η αναζήτηση παραγόντων για την αξιολόγηση της σύγκρισης , πρέπει να αναφέρεται στον τρόπο έρευνας ή ακόμη και στην εκτίμηση των δυνατοτήτων εξασφάλισης στο δομημένο χώρο των στοιχείων εκείνων που συνιστούν τα προτυπα, και όχι στη προώθηση συμφερόντων που συνδέονται με τη θεσπίση μεγεθών ή αρχών στο χώρο.

Η «ουδετερότητα» και το «αδιαμφισβήτητο» των επιλογών που γίνονται μέσα από τα σταθεροτυπα, συνδέεται με το ρόλο του κράτους που έχει και τον τελικό έλεγχο πάνω στον προγραμματισμό και πολεοδομικό /χωροταξικό σχεδιασμό. Η αντιμετώπιση αυτή του κράτους σαν εγγυητή του κοινού καλού αποτελεί βασικό συστατικό του ρόλου της πολεοδομίας/χωροταξίας. Έτσι όλες οι σχέσεις έχουν θεσμοθετηθεί σαν πολεοδομικά/χωροταξικά σταθεροτυπα θεωρούνται πολιτικά ουδέτερες και συνδεδεμένες με το κοινό καλό μέσα από τον εγγυητικό ρόλο του κράτους.

Οι σχέσεις που απορρέουν από την υφιστάμενη νομοθεσία έχουν θεσπιστεί μέσα από τις διαδικασίες εκείνες που υποτίθεται ότι διασφαλίζουν την κοινή ωφέλεια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι όροι δομής που επιβάλλουν ορισμένες διατάξεις και δομές σε κατηγορίες χώρων ή ακόμη και η κρατική πολιτική για την χωροθέτηση ορισμένων εγκαταστάσεων. Η

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

διαδικασία αυτή είναι προωθημένη τόσο στις δυτικές αλλά πολύ περισσότερο στις ανατολικές χώρες.

Ενας μεγαλύτερος αριθμός συσχετίσεων όπως π.χ.ατομα/κατοικία , μαθητες/ταξη και σχολειο, σχετικές αποστάσεις κ.α.εχουν θεσμοθετηθει συχνά μέσα από κοινωνικούς αγώνες και λειτουργούν σαν προτυπα στην πολεοδομική πρακτική στο όνομα της ωφελειας του γενικότερου κοινωνικού συνόλου.

Για να είναι τα πολεοδομικά σταθεροτυπα κοινωνικά αποδεκτά θα πρέπει η εφαρμογή τους να παραγει αποτελεσματα παραδεκτά από το κοινωνικό σύνολο.Οι παραγοντες που τα καθορίζουν θα πρέπει να τεινουν στην εξασφαλισή αυτής της γενικής αποδοχής

Εχουμε ήδη αναφερθεί στους δεδομένους και παγιωμένους θεσμούς που περικλείει η έννοια του πολεοδομικού /χωροταξικού σταθεροτυπου καθώς δεχομαστε παγιωμένους θεσμούς και κοινωνικές σχέσεις και περιοριζομαστε στην εξεύρεση των καταλληλών χωρικών διευθετήσεων που απαιτεί η σωστή κοινωνικά λειτουργία των σχέσεων αυτών.Άλλωστε πολεοδομικό/χωροταξικό σταθεροτυπο θεωρείται η ποσοτική έκφραση της σχέσης καποιων δεδομενων μιας δραστηριότητας με το χωρο που απαιτείται για την άσκηση της.Έτσι τα σταθεροτυπα χρησιμοποιουνται σαν ένα εργαλειο για τον προγραμματισμο των απαιτητων χωρων για την άσκηση των διαφορων δραστηριοτητων.Η επιλογή των δεδομένων μιας δραστηριότητας που συνδεονται με το χωρο και η ποσοτικοποίηση της σχέσης αυτής έχει την έννοια ότι μια δεδομένη στιγμή και κάτω από συγκεκριμένες κοινωνικές ανάγκες εκφραζουν καλύτερα τη κοινωνικά σωστή λειτουργία της δραστηριότητας

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

αναφορικά με τον απαραίτητο για την άσκηση της χωρο.Η θέση αυτή θεωρεί το χωρο συστατικό των κοινωνικών διεργασιών που ο ρολος και ο βαθμός συμμετοχής του προσδιορίζονται κάθε φορά από την ιστορική συγκυρία.Η επιστημονική διερεύνηση της έννοιας των πολεοδομικών /χωροταξικών σταθεροτυπών σημαίνει αναζήτηση νόμων και κανονικοτήτων που αφορούν γενικά τη σχέση του ανθρώπου με το χωρο και ειδικότερα τον τρόπο που συνδέεται η « κοινωνική λειτουργικότητα» των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων με το χωρο.Οι νόμοι και οι κανονικότητες αυτές με τη μορφή ποσοτικών δεικτών έχουν την έννοια ότι μπορούν να χρησιμοποιούνται για το σχεδιασμό «αποδεκτών» χωρικών ενότητων ή για την βελτίωση συνθηκών στις ήδη υπάρχουσες.Εχουμε δηλαδή τη δημιουργία αναμενομένων και θεωρούμενων κοινωνικά καλών σχέσεων των ανθρώπων με το χωρο.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό των πολεοδομικών/χωροταξικών σταθεροτυπών είναι η ανάγκη να διατυπωθούν σταθεροτυπα εφαρμόσιμα.Η επιλογή των εφαρμόσιμων αυτών σταθεροτυπών έχει να κάνει με καθαρά τεχνικά χαρακτηριστικά όπως π.χ.γεωμετρικά χαρακτηριστικά οδικού δικτύου,ύψος κτιρίων κ.α.αλλά και με τη διασφάλιση της ήδη υφισταμένης κοινωνικής οργάνωσης.Η αποδοχή αυτή δεν μπορεί παρά να επικυρώνει, ανεξαρτήτως από τις οποίες ανακατατάξεις,τις βασικές κοινωνικές διαφοροποιήσεις που είναι στη βάση της οργάνωσης αυτής.

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Ειδικότερα μπορούμε να πούμε ότι τα πολεοδομικά/ χωροταξικά σταθεροτυπα ενσωματώνουν διαφορους παραγοντες όπως προκυπτουν από τις παραπάνω διατυπώσεις και αξιολογικές σχέσεις στη θεωρητική αυτή ανάλυση της ενότητας αυτής.

Έτσι τα πολεοδομικά/χωροταξικά σταθεροτυπα εμπεριέχουν τις εξής έννοιες.

I. Δεδομένα που απαιτεί η κάλυψη βιολογικών αναγκών
II. Τεχνικά δεδομένα
III. Δεδομένους και παγιωμένους θεσμούς
IV. Διαπίστωση δυσλειτουργιών με χωρική διάσταση
V. Εκτίμηση των δυνατοτήτων βελτίωσης στη σχέση των δραστηριοτήτων με το χώρο ή και των δυνατοτήτων πρόληψης πιθανών δυσλειτουργιών.

ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΟΥ

Η έννοια του πολεοδομικού/χωροταξικού σταθεροτυπου έχει νοημα μονο στην περιπτωση που αναφερεται

- σε καποιον συγκεκριμενο οικισμο

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

- σε ένα χαρακτηριστικό του που μπορεί να προδιαγραφεί, δηλαδή παρουσιάζει μια κανονικότητα. Η απαίτηση της κανονικότητας διαχρονικά οδηγεί σε έναν ελαστικό προσδιορισμό της τιμής του σταθεροτύπου.

Έτσι στην περίπτωση του **ποιοτικού σταθεροτύπου**, αυτό διατυπώνεται σαν «X1 ανα Ψ1», ενώ στην περίπτωση του **ποσοτικού σταθεροτύπου**, διατυπώνεται με τη μορφή «X1 έως X2 ανα Ψ1 έως Ψ2» ή ότι το προτυπο κυμαίνεται από α έως β τιμή.

Το φάσμα των περιοχών είναι συνηθώς αρκετά μεγάλο και ανομοιογενές. Πολλές φορές γίνεται κατάταξη οικισμών σύμφωνα με το μέγεθος του πληθυσμού και τον διοικητικό τους ρόλο ενώ άλλες φορές με τον ιδιαίτερο χαρακτήρα και τον παραγωγικό ιστό που κυριαρχεί σε κάθε περιοχή. Αυτή η πολυμορφία οδηγεί στο συμπέρασμα ότι επιβάλλεται μια ελαστικότητα στην εφαρμογή του σταθεροτύπου.

Η ελαστικότητα των πολεοδομικών/χωροταξικών σταθεροτύπων αναφέρεται επίσης και στην αποκλίση μεταξύ θεωρητικής επιθημότητος προτύπου (Positive standarts) και του εφικτού ή εφαρμοσιμού (Normative standarts).

Η αποκλίση αυτή οφείλεται σε παραγοντες όπως:

- ι. υστερήση προσαρμογής του φυσικού και τεχνητού χώρου από το χρόνο αλλαγής των θεσμών

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

- II. δυνατότητα πραγματοποίησης επενδύσεων υποδομής και ανωδομής(μορφολογία εδαφους , αξία γης κ.α.)
- III. αντίσταση κοινωνικών δυναμικών.

Αυτά τα δεδομένα οδηγούν στην υιοθέτηση διαφορετικών τιμών σταθεροτυπών δηλ.

- 1) επιθημητά σταθεροτυπα για το σχεδιασμο νέων οικισμών
- 2) σταθεροτυπα προσαρμοσμένα στην υπάρχουσα κατάσταση για την επέκταση νέων οικισμών
- 3) σταθεροτυπα που λαμβάνουν υπόψη τους υπάρχοντες δείκτες για την καλυψη αναγκών ενός υπάρχοντος οικισμού.

Είναι απαραίτητο να αναφέρουμε ότι τα σταθεροτυπα που συνδέονται με οικονομικές δραστηριότητες όπως το εμπόριο ή η βιομηχανία επηρεάζονται παρα πολύ από εξωτερικούς παραγοντες σε τετοιο βαθμο που πολλές φορές τα θεωητικά προτυπα να μην εχουν καμοια σημασια

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΩΝ

Η επεξεργασία και η χρησιμοποίηση των προτύπων υποκειται σε περιοριστικούς παραγοντες από τους οποίους οι πιο σημαντικοι είναι:

- Η ποικιλία των παραγοντων από τους οποίους εξαρταται το μέγεθος και το είδος του προτύπου είναι τόσο μεγάλη ώστε κάθε περίπτωση εφαρμογής στο χώρο είναι σχεδόν μοναδική και ειδική
- Υπάρχει δυσκολία όσον αφορά το συνδυασμό ποσοτικών και ποιοτικών κριτηρίων. Αυτό οδηγεί σε λάθος εκτίμηση των σταθεροτύπων, γιατί μη ποσοτικοί παραγοντες που διαμορφώνουν ένα σταθεροτυπο δεν μπορούν να παρουσιαστούν με μορφή ποσοτικών μεγεθων χωρίς υποκειμενικές εκτιμήσεις
- Λειτουργίες που συνδεονται με οικονομικές δραστηριότητες ,προσφέρονται λιγότερο για τη χρησιμοποίηση σταθεροτύπων αφού επηρεάζονται από εξωγενεις παραγοντες (πολιτικές αποφασεις κ.α.) σε τετοιο βαθμο που τα θεωρητικά προτυπα να μην έχουν πρακτική σημασια αλλά να αποτελουν ενδειξεις μεγεθων

- Υπάρχει ελλειψη συνεχους ερευνας στην Ελλαδα που να αναγνωριζει την εκαστοτε υπαρχουσα κατασταση με τη μορφη δεικτων και να προτεινει αναλογα προσαρμοσμενα σταθεροτυπα.

Η ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Ενας βασικος αξονας διερευνησης των παραγοντων που συνδεονται , με το κοινωνικο περιεχομενο της λειτουργειας είναι ο φορεας που ελεγχει την δομη των απαιτητων για αυτη χωρων.

Ο προγραμματισμος και η εξασφαλιση της παραγωγης τεχνητου περιβαλλοντος σχετιζεται με δραστηριοτητες που συνδεονται με τον δημοσιο (κρατικο) τομεα της οικονομιας.Για τη διατυπωση προτυπων για τις αντιστοιχες λειτουργειες υπεισερχεται μια σειρα κριτηριων που αφορουν την οικονομικη , κοινωνικη και χωροταξικη κρατικη πολιτικη .

Για τις λειτουργειες του χωρου που συνδεονται ειδικότερα με την κοινωνικη πολιτικη και εξασφαλιζονται σαν «δικαιωματα» των πολιτων από την κειμενη νομοθεσια ¹ είναι δυνατον να αντιμετωπισθει ο προγραμματισμος μεσω σταθεροτυπων , που απορρεουν αλλωστε από τη νομοθεσια αυτη.

Τα πολεοδομικα / χωροταξικα σταθεροτυπα είναι τα εργαλεια της πολεοδομικης / χωροταξικης πολιτικης σις ανεπτυγμενες χωρες.Τα εγχειριδια πολεοδομικων / χωροταξικων σταθεροτυπων των χωρων αυτων

¹ Σαν τετοια δικαιωματα μπορουμε να αναφερουμε ορισμενες βαθμιδες της εκπαιδευσης , κοινωνικη προνοια κ.α.(Μαντουβαλου-Μπαχαροπουλου 1977)

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

συνεταχθήσαν μετά από αποδελτιωση της υπάρχουσας νομοθεσίας πάνω σε σχετικά θέματα.

Αντιθέτα η υπάρχουσα ελληνική νομοθεσία δεν έχει την δυνατότητα κωδικοποιούμενη να αποτελεσει το συγκεκριμένο περιεχόμενο σταθεροτυπων. Δηλαδή το κομμάτι των ανθρωπινων δραστηριοτήτων που αφορά την πολεοδομική / χωροταξική πρακτική και διέπεται από κάποια νομοθεσία δεν θεωρείται επαρκές για τη συνταγή πολεοδομικών / χωροταξικών σταθεροτυπων. Η διαδικασία που συνηθώς ακολουθείται για να παγιωθούν ορισμένες σχέσεις στη νομοθεσία καταλήγει στο να εκφράζει εν μέρει, μόνο την πραγματική συσχέτιση των κοινωνικών δυναμεων.

Με δεδομένη την παραπάνω αδυναμία της ελληνικής νομοθεσίας πολλές ερευνες για τη συνταγή πολεοδομικών / χωροταξικών σταθεροτυπων και δεικτών έχουν ανατεθεί στο παρελθόν σε ομάδες επιστημονων². Οι αναθέσεις αυτές σε πολυκλαδικες ομάδες ερευνων φαίνεται να εξθρηρετει δυο βασικούς σκοπούς³

- την κάλυψη του κενού -ως προς τον τρόπο που εκφράζονται οι κοινωνικές διαδικασίες- που υπάρχει στην ελληνική νομοθεσία
- την κάλυψη του κενού που αφήνει η παρακάμψη των διαδικασιων εκείνων και της κοινωνικής πρακτικής με τις οποίες σε μια «ομαλότερη» πορεία κοινωνικής αναπτυξης, η συνταγή πολεοδομικών προτυπων θα ήταν πιο οργανικά συνδεδεμένη

² Ενδεικτικά αναφερομε «ΕΡΕΥΝΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ-Ε.Μ.Π.» 1977
«ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΑΙ ΧΩΡΟΥ» Υπουργείο δημοσιων
εργων & Α.Μαρκοπουλου 1973
«ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ» Υ.Χ.Ο.Π. 1982

³ «Θεωρητική εννοια του προτυπου» (Μαντουβαλου-Μπαχαροπουλου 1977)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Η θεωρία του τοπικού εγκαταστάσεως της επιχείρησης αναπτύχθηκε μέσα στο γενικό πλαίσιο της ελεύθερης αγοράς. Το ενδιαφέρον όμως αρχίζει σιγά σιγά να στρέφεται στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη. Το πρόβλημα του τοπικού εγκαταστάσεως μιας βιομηχανικής μονάδας ή μιας βιομηχανικής περιοχής θεωρείται ολό και συχνότερα πρόγραμμα μιας κυβερνητικής πολιτικής, παρά ως επιχείρηση για την αποκομιδή κερδών εκ μέρους μιας ιδιωτικής εταιρείας. Η θεωρία του τοπικού εγκαταστάσεως μιας επιχείρησης ή μιας υπηρεσίας επεκτείνεται στο σχεδιασμό προγραμμάτων και προηγείται του περιφερειακού και εθνικού χωρικού και οικονομικού σχεδιασμού.

Σε κάθε περίπτωση που τίθεται το πρόβλημα της χωροθέτησης μιας μονάδας (ασχέτα αν αναφερομαστε σε βιομηχανία, δημοσίες υπηρεσίες κ.α.) αναμειγνύονται πολλοί συντελεστές που συνδέονται με διάφορες σχέσεις μεταξύ τους. Στην πραγματικότητα οι μεταβλητές αυτές είναι πολλές και δεν προσδιορίζονται ποσοτικά.

Στην κλασσική θεώρηση της θεωρίας του τοπικού εγκαταστάσεως του W.Allonso¹ τα παραδείγματα εστιάζονται σε βιομηχανικές μονάδες και η βασική μεταβλητή είναι το κόστος της μετακίνησης δηλαδή η απόσταση. Γίνεται διακρίση σε βιομηχανίες των οποίων τα παραγόμενα υλικά χάνουν βάρος και συνήθως προσανατολίζονται στον τόπο παραγωγής των πρώτων υλών. Αντιστρόφα υπάρχουν περιπτώσεις που το προϊόν έχει μεγαλύτερο

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

βαρος από τα υλικά που το σχημάτισαν και τότε η βιομηχανία προσανατολίζεται στην αγορά. Υπάρχουν βιομηχανίες που βρίσκουν τα εξοδα μεταφοράς υψίστης σημασίας και επιλέγουν έναν τοπο εγκατάστασης προσανατολισμένο στις μεταφορές. Άλλες βιομηχανίες προσανατολίζονται σε περιοχές με φθινό εργατικό δυναμικό ή σε περιοχές με φυσικά διαθέσιμα που αφορούν την ενέργεια.

Τέλος οι βιομηχανίες χωρίς ισχυρή προτίμηση στον τοπο εγκατάστασης και, ιδιαίτερα εκείνες που δεν είναι προσανατολισμένες στην μεταφορά ονομάζονται ελεύθερες. Η τεχνολογική ανάπτυξη καθιστά περισσότερες βιομηχανίες ελεύθερες και αυτό οφείλεται σε τρεις παραγόντες:

- ◇ Μακροπρόθεσμα, η μεταφορά τείνει να γίνει φθηνότερη, ταχύτερη και πιο αποτελεσματική, μειώνοντας τον προσανατολισμό στη μεταφορά
- ◇ Οι διαδικασίες παραγωγής τείνουν να γίνουν αποδοτικότερες απαιτώντας πιο λίγα υλικά ανά μονάδα προϊόντος. Έτσι μειώνουν τα συνολικά εξοδα μεταφοράς.
- ◇ Τέλος τα ίδια τα προϊόντα βελτιώνονται και γίνονται πιο αποτελεσματικά, κανοντας έτσι παραπάνω από μια δουλειά ανά μονάδα βάρους.

Η αυξανόμενη ελευθερία στον τοπο εγκατάστασης διάφορων δραστηριοτήτων δεν συσχετίζεται κατ' ανάγκη με μια μεγάλη διάσπορα. Η ελευθερία στην του τοπου εγκατάστασης έχει να κάνει με τη βαρύτητα που το μαθηματικό μοντέλο δίνει στα εξοδα μεταφοράς. Η ελευθερία δηλαδή σημαίνει

¹ J.Friedman, W. Allonso Regional Development & Planning :a Reader M.I.T. Press, 1964

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

ότι τα εξοδα μεταφοράς είναι , σχετικά , λιγότερο σημαντικά και όχι ότι μια περιοχή είναι εξίσου καλή με οποιαδήποτε άλλη.

Νέες τάσεις στη χωροθετηση κυριως των βιομηχανιων είναι οι περιοχες οπου συγκεντρωνεται επαγγελματικο εργατικο δυναμικο και υπαρχουν πηγες χρηματοδοτησης όπως π.χ. κεφαλαια υψηλου επιχειρηματικου κινδυνου². Οι βιομηχανιες μπορει να προσελκυονται από περιοχες με ευνοικες καιρικες συνθηκες , ειτε επειδη είναι σημαντικος για τις ενεργειες τους , όπως συμβαινει με την βιομηχανια αεροσκαφων ,ειτε επειδη είναι ελκυστικος για οσους εργαζονται σε αυτές , όπως για παραδειγμα συμβαινει σε μερικες βιομηχανιες ερευνας.

Διαφοροι μελετητες αναλυουν τα χαρακτηριστικα χωροθετησης βιομηχανιων και υπηρεσιων δινοντας εμφαση και βαρυτητα σε διαφορετικους κάθε φορα γεωγραφικους παραγοντες-κλειδια , που προσδιοριζουν την αποφαση χωροθετησης των μοναδων αυτων. Ετσι υπαρχουν μελετες που δινουν εμφαση στη μικροοικονομικη αναλυση της επιλογηστου τοπου εγκαταστασης και άλλες που δινουν μεγαλη σημασια στην κρατικη υποστηριξη για παροχη καταλληλου επιχειρηματικου κλιματος . Το καταλληλο αυτό κλιμα ερμηνευεται και κάθε φορα διαφορετικα από μελετητη σε μελετητη .Πολλες προυποθεσεις βεβαια είναι κοινης αν και αποκτουν διαφορετικη σημασια και ειδικο βαρος από μοντελο σε μοντελο.

² E.J. Malecki-P. Nijkamp .Συμφωνα με τους E.J. Malecki-P. Nijkamp μεγαλη σημασια για την επιλογη του τοπου εγκαταστασης εχουν οι περιοχες που παρεχουν ευνοικες συνθηκες επαφων , επικοινωνιας , προσβασης , και άλλες παροχες .

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Κοινές φαίνονται οι βασικές προϋποθέσεις που έχουν να κάνουν με τη διαθεσιμότητα φθηνής γης και διευκολύνσεων , η προσβαση σε δίκτυα καθώς και οι ελκυστικές συνθήκες διαβίωσης .

Η διατύπωση απαιτήσεων και ορων διαφέρει κατά περίπτωση και κατά περιοχή . Τα κριτήρια που έχουν τεθεί για παρόμοιες περιπτώσεις παρουσιάζουν ομοιοτητες αλλά και πολλές διαφορες . Η επιλογή λοιπον σεναριων και στοχων έχει να κανει με κάποια «θεσμοθετημενα» κριτηρια αλλά πολλές φορές εγκειται στην ερμηνεια και την κριση του χωροτακτη μηχανικου καθώς και στις επιλογες του ατομου που αποφασίζει για την εφαρμογη η όχι του σχεδιου (επιχειρηματια η πολιτικου) .

ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Τα πολεοδομικά / χωροταξικά σταθεροτυπα μπορούν να βοηθησουν στην επιλογή της βελτιστης περιοχης για την εγκατασταση ενός συγκεκριμενου εργου και αυτό γιαντι παρεχουν πληροφοριες σχετικα με τις ηδη υπαρχουσες διαταξεις που αφορουν είτε ελαχιστες αποστασεις είτε άλλα σταθεροτυπα επικινδυνότητας .

Σε μια γενικότερη κατευθυνση είναι δυνατον να αναλυθει μεσω των δεικτων το προφιλ της περιοχης και τα προγραμματιζομενα εργα που πρεπει να γινουν ανα περιοχή έτσι ώστε οι δεικτες της περιοχης να πλησιασουν τα δεδομενα σταθεροτυπα .

Το παρατηρητηριο χωροταξιας εκτος από τους δεικτες και τα σταθεροτυπα τα οποια μπορεί να δώσει σε χρηση , παρεχει και το

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

καταλληλο χαρτογραφικό υποβαθρο που αφορά τόσο γεωγραφικά όσο και κοινωνικά οικονομικά χαρακτηριστικά . Έτσι το παρατηρητήριο χωροταξίας μπορεί να έχει χωρικές πληροφορίες που αφορούν :

- βασικό χαρτογραφικό υποβαθρο

- φυσικό περιβάλλον

- οικιστική δομή και ανάπτυξη

- δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά

- απασχόληση και εισόδημα

- παραγωγικοί τομείς

- τεχνική και κοινωνική υποδομή

- χρήσεις γης

Με βάση τις πληροφορίες αυτές μπορούν να προγραμματιστούν τα ανάλογα έργα ή συγκεκριμένα έργα όπως για παράδειγμα χώροι υγειονομικής ταφής

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

απορριμμάτων να χωροθετηθούν στη κατάλληλη περιοχή . Αυτό μπορεί να γίνει με τα δεδομένα σταθερότυπα και τις ανάγκες της κάθε περιοχής.

Το παρατηρητήριο χωροταξίας είναι δυνατόν να παρέχει πιθανά σενάρια σε σχέση με την εγκατάσταση μιας δραστηριότητας όπως αυτή έχει εφαρμοστεί κατά το παρελθόν σε παρόμοιες περιπτώσεις .Κατ' επέκταση το παρατηρητήριο μπορεί να είναι και μια βάση άντλησης σεναρίων και πολιτικών σε διάφορα χωρικά επίπεδα με κοινό στόχο την ανάπτυξη των χωρικών ενότητων που απευθύνονται .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

**ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΔΕΙΚΤΕΣ , ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ ΚΑΙ
ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΑ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ**

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Το σχέδιο ανάπτυξης του κοινοτικού χώρου (Σ.Α.Κ.Χ.) έχει τρεις βασικούς στόχους , οι οποίοι ακολουθήσαν την γενική προσέγγιση που καθορίστηκε στην ατυπη συνάντηση της Λειψίας το 1994. Οι τρεις αυτοί βασικοί στόχοι αφορούν :

- την οικονομική και κοινωνική συνοχή
- την αειφόρο ανάπτυξη
- την ισοροπημένη ανταγωνιστικότητα στον ευρωπαϊκό χώρο

Οι τρεις αυτοί στόχοι διαφέρουν μεταξύ τους τόσο λογο της φύσης τους όσο και της πολιτικής σημασίας τους. Ειδικότερα η οικονομική και κοινωνική συνοχή αποτελεί κεντρικό πυλώνα της συνθήκης της ένωσης. Η χωροταξική προσέγγιση όχι μόνο επιβεβαιώνει την απολυτή αναγκαιότητα της συνοχής αλλά πρέπει να θεωρείται ως μέσο για την ενίσχυση της .

Το καινοτομο στοιχείο είναι ότι επιδιώκεται η συνδυασμένη επίτευξη αυτών των στόχων ενώ ταυτόχρονα δίνεται προσοχή στον τρόπο αλληλεπίδρασης τους. Οι τρεις στόχοι μπορούν να συγκριθούν με τους επιχειρησιακούς στόχους που ορίζονται στο έγγραφο της Λειψίας:

- ισοροπία
- προστασία
- ανάπτυξη

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Οι τρεις βασικοί στόχοι του Σ.Α.Κ.Χ. σχετίζονται με τους τρεις επιχειρησιακούς στόχους ο καθένας τους ξεχωρίστα δίνει έμφαση σε έναν από αυτούς τους στόχους: η συνοχή στην ισοροπία , η αειφορική ανάπτυξη στην προστασία και η χωρική ανταγωνιστικότητα στην ανάπτυξη.

Κανένας από τους τρεις επιχειρησιακούς στόχους δεν μπορεί να ευνοηθεί μεμονωμένα έναντι των άλλων. Εάν ο χωροταξικός σχεδιασμός επικεντρωθεί μόνο σε έναν από αυτούς τους στόχους μοιραία θα παραγκωνίσει τους άλλους και δεν θα επιτύχει τον σκοπό του που είναι η προώθηση μιας αποτελεσματικής , ισοροπημένης και αρμονικής χωροταξικής ανάπτυξης.

Ο χωροταξικός σχεδιασμός , όπως ήδη έχουμε αναλύσει στο πρώτο κεφάλαιο, εμπεριέχεται και συνδέεται με όλες τις διαστάσεις του κοινωνικού προβλήματος όπως αυτό εκφράζεται σε μια περιοχή.¹ Έτσι τα προτυπα /σταθεροτυπα εγκατάστασης των διαφόρων δραστηριοτήτων στο χώρο και οι χρήσεις γης στα κράτη μέλη επηρεάζονται όλο και περισσότερο από εξωτερικές εξελίξεις που προκαλούνται από οικονομικούς , κοινωνικούς και φυσικούς παραγοντες ή από τις επιπτώσεις των κοινοτικών πολιτικών .τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες θα πρέπει στα πλαίσια της χωροταξικής τους οργάνωσης να εντοπίζουν , να κατανοούν και να λαμβάνουν υπόψη τους τις χωρικές εξελίξεις και τα χωροταξικά ζητήματα που υπερβαίνουν τα εθνικά συνόρα και έτσι αποκτούν ευρωπαϊκή διάσταση.

Τα χωροταξικά ζητήματα που έχουν ευρωπαϊκή διάσταση εμφανίζονται σε ηπειρωτικό και διακρατικό επίπεδο . Το κοινό τους ενδιαφέρον προσδίδει σε αυτά την ευρωπαϊκή τους διάσταση αλλά η διάσταση αυτή δεν αλλάζει την

¹ Βασενχοβεν 1996.

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

κατανομή των υφισταμένων αρμοδιοτήτων και ευθυνών των διαφόρων θεσμικών εταιριών.

Τα χωρικά ζητήματα δεν αναφέρονται μόνο στα προβλήματα και τις αδυναμίες αλλά αφορούν επίσης και τις δυνατότητες που προσφέρονται από τα φυσικά διαθέσιμα.

Αλλωστε η ευρωπαϊκή χωροταξική προσέγγιση είναι μια δυναμική και προς το μέλλον προσανατολισμένη προσέγγιση. Για το λόγο αυτό τα ζητήματα που έχουν εντοπιστεί προκύπτουν από αναδυόμενες τάσεις και όχι μόνο από υφιστάμενες (στατικές) καταστάσεις.²

Η κατανόηση των κυριοτέρων χωροταξικών ζητημάτων της Ευρώπης προϋποθέτει την κατανόηση ορισμένων γεωγραφικών χαρακτηριστικών του ευρωπαϊκού χώρου και των βασικών τάσεων που τον διέπουν.

Τρεις τυποί τάσεων θα επηρεάσουν τις μελλοντικές χωροταξικές εξελίξεις στην Ευρώπη:

- οι κυρίες δημογραφικές τάσεις και η αστική ανάπτυξη
- τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και οι τάσεις της ευρωπαϊκής οικονομίας
- οι μακροπρόθεσμες περιβαλλοντικές τάσεις

Οι δημογραφικές τάσεις που θα επικρατήσουν στην Ένωση συνιστούν σχετικά χαμηλό ποσοστό δημογραφικής αύξησης, στην αύξηση της μέσης ηλικίας του πληθυσμού και στην αυξανόμενη σημασία της μεταναστευσης που επιδρά τόσο στην αύξηση όσο και την κατανομή του πληθυσμού. Οι δύο πρώτες τάσεις μαζί με ορισμένες κοινωνικές τάσεις όπως η αύξηση του ποσοστού διαζυγίων και η ανεξαρτητοποίηση των νέων σε μικρή ηλικία

² Ως βασικές πηγές τεκμηριώσεις χρησιμοποιήθηκαν οι πολυαριθμικές μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί από το 1990 και μετά και κυρίως αυτές που προέρχονται από τα προγράμματα του «Ευρώπη 2000+»

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

οδηγήσαν στην αύξηση της ζήτησης στεγής εντεινοντας έτσι την τάση αστικοποίησης .

Όσον αφορά τις οικονομικές τάσεις σημαντική είναι η διεθνοποίηση των εμπορικών συναλλαγών μέσω της Ευρώπης. Στις αναλύσεις των χωροταξικών ζητημάτων πρέπει να λαμβανονται υπόψη οι δυνητικές επιπτώσεις της εισαγωγής της ενιαίας νομισματικής μονάδας και η διαδικασία της περαιτέρω φιλελευθεροποίησης της οικονομίας .Πολύ σημαντική από χωροταξική άποψη είναι και η επιπτώση των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας τόσο στην τάση αστικοποίησης όσο και στην ανάπτυξη των λιγότερο προσπελασιμών περιοχών .

Τα περιβαλλοντικά προβλήματα που υφίστανται έχουν να κάνουν με τη μείωση και διαχείριση των αποβλήτων , την αλλαγή του κλίματος , την απώλεια της βιοποικιλότητας , την οξίνιση και τα φυτοφάρμακα , τη διαχείριση των γλυκών υδάτων και τέλος την υποβαθμισμό των δασών .

Χωρικά ζητήματα με ευρωπαϊκή διάσταση μπορούν τώρα να προσδιοριστούν και να αποτελέσουν την αφετηρία για την πρόταση μιας σειράς επιλογών πολιτικής . Μια πρώτη επισκόπηση των χωροταξικών ζητημάτων στηρίζεται σε πληροφορίες που προέρχονται από πολλές δημοσιευμένες πηγές . Η προσεγγίση αυτή προσφέρει μια επισκόπηση της συνθετικής εικόνας των χωροταξικών εξελίξεων στην Ευρώπη και αποτελεί τη βάση για μια πρώτη αποτίμηση των εξελίξεων αυτών και των τάσεων που αλλοτε εμφανίζονται ως πλεονεκτήματα και ευκαιρίες και αλλοτε ως αδυναμίες και απειλές .

Είναι όμως προφανές ότι υπάρχει συνεχής ανάγκη για περισσότερη γνώση , περισσότερες πληροφορίες και περισσότερα αξιοπιστα στοιχεία για τα χωρικά ζητήματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο , έτσι ώστε ταυτόχρονα να

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

καλυφθούν τα υπάρχοντα θεματικά κενά - όπως για παράδειγμα οι επιπτώσεις των τηλεπικοινωνιών - και να καταστεί δυνατή μια περισσότερο ολοκληρωμένη χωρική ανάλυση .

Εκτός από τις νέες μελέτες και την έρευνα υπάρχουν και άλλοι τομείς προσθετών εργασιών που θα πρέπει να πραγματοποιηθούν ώστε να βελτιωθεί η χωρική ανάλυση στο ευρωπαϊκό επίπεδο . Για να επιτευχθεί μια περισσότερο συνεκτική αποτίμηση των χωρικών πλεονεκτημάτων , αδυναμιών , ευκαιριών και απειλών πρέπει να επιτευχθεί συμφωνία για τα εξειδικευμένα στο χώρο κριτήρια καθώς και δείκτες και σταθεροτύπα που αντιστοιχούν στα κριτήρια αυτά . Αυτά τα κριτήρια το καθένα μόνο του , αλλά ιδιαίτερα και συνδυασμένα , είναι απαραίτητα για να διατυπωθεί μια τυπολογία περιοχών και για να αποτιμηθούν στο χώρο οι επιπτώσεις μακροχρόνιων ευρωπαϊκών σεναρίων . Σε μια τέτοια βάση ενός συνόλου δεικτών , σταθεροτυπών και επομένως και κριτηρίων μπορεί να διερευνηθεί σε συγκριτική βάση και λαμβανοντας υπ' όψιν τους τρεις βασικούς στόχους του Σ.Α.Κ.Χ. τη δυνατότητα διαφορών πόλεων και γενικότερα διαφορών χωρικών μονάδων του ευρωπαϊκού χώρου για μια ευνοϊκότερη ή δυσμενέστερη προοπτική ανάπτυξης .

Δηλαδή οι εργασίες για μια σωστή χωροταξική ανάλυση του ευρωπαϊκού χώρου βασίζονται σε ζητήματα όπως :

- Ανάπτυξη χωρικών κριτηρίων και δείκτες που αντιστοιχούν σε αυτά

- Έρευνα όσον αφορά την τυπολογία των ζωνών

- Εκπόνηση μακροπροθεσμιών σεναρίων

Έχουν καταστεί προφανή τα κενά τα οποία υπάρχουν όσον αφορά τη διαθεση συγκρισιμων , ποσοτικων , και γεωγραφικων στοιχειων αναφοράς . Η ανάγκη για μια συμφωνία όσον αφορά αξιοπιστά κριτήρια και δείκτες καθώς και τα απαραίτητα σταθεροτύπα για την κατάρτιση μιας τυπολογίας των περιφερειών και των αστικών περιοχών κατέστη προφανής .Έτσι έχει ουσιαστική σημασία να διαθετεί η επιτροπή χωροταξικής ανάπτυξης μια επαρκή τεχνική και επιστημονική βάση για την κατάρτιση του πρώτου επίσημου Σ.Α.Κ.Χ.

Σχετικά με την κατεύθυνση αυτή εξετάζεται το ενδεχόμενο της δημιουργίας ενός ευρωπαϊκού παρατηρητηρίου . Κρίθηκε αναγκαία³ η δημιουργία ενός μονιμού συστήματος παρατήρησης του ευρωπαϊκού χώρου και μιας συστηματοποίησης της συμπληρωματικότητας και της συνεργασίας των φορέων που εμπλέκονται στην χωροταξική ανάπτυξη .⁴

Για τον σκοπό αυτό είναι απαραίτητη η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού παρατηρητηρίου με τη συμμετοχή των κρατών μελών και της επιτροπής χωρικής ανάπτυξης (Ε.Χ.Α.) το οποίο θα πρέπει να έχει ευρωπαϊκό χαρακτήρα και να παρέχει εμπειρία και πληροφορίες σε σχέση με το χώρο . Το ευρωπαϊκό παρατηρητήριο πρέπει να επικεντρώνει την προσπάθεια του στις τεχνικές και επιστημονικές πτυχές της επεξεργασίας και της περιοδικής εκδοτικής ενημέρωσης του Σ.Α.Κ.Χ.Απαιτείται συμφωνία σε δύο σημεία :

³ Συμφωνα με τις κατευθυντήριες αρχές της Λειψίας

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

1. Το έργο του παρατηρητηρίου να μην επικαλύπτει ούτε να συγκρούεται με το έργο άλλων ειδικών φορέων όπως η στατιστική υπηρεσία της Ε.Ε. ή η ευρωπαϊκή υπηρεσία περιβάλλοντος
2. Το παρατηρητήριο δεν πρέπει να λαβεί την μορφή ενός μεγάλου γραφειοκρατικού οργάνου αλλά θα πρέπει να διαρθρωθεί ως ένα δυναμικό δίκτυο με εστιακά σημεία. Σε κάθε κράτος μέλος το εστιακό σημείο θα διασυνδέεται με τα διάφορα ερευνητικά ιδρύματα και τους αντιστοίχους οργανισμούς που εξειδικεύονται στον τομέα του σχεδιασμού του χώρου

Είναι αυτονοητό ότι το δίκτυο του παρατηρητηρίου θα πρέπει να λειτουργεί με βάση σαφείς εντολές της επιτροπής χωροταξικής ανάπτυξης (Ε.Χ.Α.)

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ

ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ

ΟΙ ΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Στην κατεύθυνση της προώθησης ενός δικτύου Παρατηρητηρίων χωρικής Ανάπτυξης σε κοινοτικό επίπεδο (EPSON) και στο πλαίσιο της χωρικής ανάπτυξης και του χωροταξικού σχεδιασμού εντάσσεται το πρόγραμμα της διευθύνσεως χωροταξίας που χρηματοδοτείται από το Β' ΚΠΣ και το οποίο έχει τόσο στρατηγικό όσο και επιχειρησιακό χαρακτήρα.

⁴ Τέτοιοι φορείς είναι τα κράτη μέλη, η Ε.Χ.Α. και τα ερευνητικά ιδρύματα

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Αναμεσα στους κυριους αξονες του προγραμματος ειναι «η δημιουργια μηχανισμου διαρκους παρακολουθησης των εξελιξεων στο χωρο με διαχυση της πληροφορησης και της γνωσης , και η δημιουργια ενεργου παρεμβασης της χωροταξιας στον αναπτυξιακο προγραμματισμο μεσω του συντονισμου εργαων προγραμματος και πολιτικων και της συνεχους αξιολογησης των ασκουμενων πολιτικων»

Η δημιουργια του **παρατηρητηριου χωροταξιας** εντασσεται ακριβως στον παραπανω αξονα .Στην ιδια κατευθυνση κινειται και η δημιουργια του συστηματος πληροφορικης για τον χωροταξικο σχεδιασμο καθως και η καταγραφη και η αξιολογηση μελετων και ερευνων με χωροταξικη διασταση και πηγων χωροταξικης πληροφοριας . Η ολη προσπαθεια αφορα τη δημιουργια πληροφορικων μηχανισμων στηριξης για τη ληψη αποφασεων σχετικα με τον νέο χωροταξικο σχεδιασμο .

Σκοπός του Παρατηρητηρίου Χωροταξίας είναι η τεχνική και επιστημονική υποστήριξη της νέας χωροταξικής πολιτικής του ΥΠΕΧΩΔΕ (χωροταξικός σχεδιασμός και χωρική ανάπτυξη) με σύγχρονους μηχανισμούς πληροφοριών και απεικόνισης της δυναμικής του χώρου και με την δυνατότητα παρακολούθησης, αξιολόγησης, τεκμηρίωσης και συντονισμού των νέων μορφών άσκησης και εφαρμογής του χωροταξικού σχεδιασμού.

Ειδικότερα το Παρατηρητήριο Χωροταξίας:

- α) Καταγράφει, τεκμηριώνει, αναλύει, επεξεργάζεται και συστηματοποιεί πληροφορίες (στοιχεία, βάσεις δεδομένων,) για τον χωροταξικό σχεδιασμό και την πολιτική χωρικής ανάπτυξης που έχει ασκηθεί, ασκείται και πρόκειται να ασκηθεί,

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

β) Παρέχει τεχνική και επιστημονική στήριξη στη διαμόρφωση της εθνικής χωροταξικής πολιτικής και στρατηγικής χωρικής ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό, επεξεργάζεται δείκτες και σταθεροτυπα για την ανάλυση των χωρικών μεταβολών, διατυπώνει σενάρια χωρικής ανάπτυξης και αναλαμβάνει την παρακολούθηση και αξιολόγηση των δημόσιων εθνικών πολιτικών με άμεσες ή έμμεσες χωρικές επιπτώσεις.

γ) Συλλέγει πληροφορίες από Κεντρική Διοίκηση-Αυτοδιοίκηση συνεργάζεται με αρμόδιους φορείς σε Εθνικό και Περιφερειακό επίπεδο για θέματα που σχετίζονται άμεσα με την ασκούμενη από το ΥΠΕΧΩΔΕ χωροταξική πολιτική,

δ) Παρέχει πληροφορίες μέσω κατάλληλης δικτύωσης για τις ασκούμενες χωροταξικές πολιτικές στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των Βαλκανίων, της Ανατολικής Ευρώπης και στις χώρες της Ανατολικής Μεσογείου.

ε) Συμβάλλει σε ενέργειες διάδοσης, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης φορέων και πολιτών σε περιφερειακό, νομαρχιακό, τοπικό επίπεδο σε θέματα Χωροταξίας και Περιβάλλοντος αντλώντας σύγχρονες συμπληρωματικές και προς τα προηγούμενα σημεία πληροφορίες.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών, το Παρατηρητήριο Χωροταξίας δραστηριοποιείται στα εξής αντικείμενα:

- οργανώνει και εγκαθιδρύει μηχανισμό παρακολούθησης των εξελίξεων στον ελληνικό χώρο, στο πλαίσιο του απαιτούμενου συντονισμού και δικτύωσης με τις χωροταξικές πολιτικές σε ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο,

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

- εισηγείται και γνωμοδοτεί και παρέχει τεχνογνωσία στο ΥΠΕΧΩΔΕ με περιοδικές, εκθέσεις, μελέτες και έρευνες,
- έχει περιοδικά εκδοτική δραστηριότητα για την προβολή των έργων του, την εκλαΐκευση των στόχων και των αποτελεσμάτων του νέου χωροταξικού σχεδιασμού και χωρικής ανάπτυξης.

Με αυτήν την εξειδίκευση των στόχων, το Παρατηρητήριο χωροταξίας εντάσσεται σε μια λογική ολοκληρωμένης διαχείρισης του χώρου που θα περιλαμβάνει τόσο στόχους στρατηγικού προγραμματισμού όσο και φυσικού σχεδιασμού και θα αποτελεί, έτσι, μηχανισμό τεχνικής και ουσιαστικής υποστήριξης της χωρικής ανάπτυξης και του χωροταξικού σχεδιασμού όπως προβλέπεται στις νέες θεσμικές ρυθμίσεις για την Χωροταξία.

Βασικός στόχος σε πρώτη φάση είναι η υποστήριξη του χωροταξικού σχεδιασμού και της χωρικής ανάπτυξης σε σχέση με τις αρμοδιότητες της Δ/νης χωροταξίας .

Η πρόκριση αυτής της επιλογής, δεν εξασφαλίζει μόνο την εφικτότητα υλοποίησης, αλλά και την ευελιξία ένταξης του Παρατηρητηρίου Χωροταξίας σε όλα τα ενδεχόμενα που θα αποφασιστούν στο μέλλον.

Ειδικότερα ως προς την διοικητική και οργανωτική δομή, οι προτάσεις της μελέτης θα κινηθούν με την μεγαλύτερη δυνατή ευελιξία, μέσα στα όρια της επιστημονικής μεθοδολογίας, ώστε να είναι εφικτές και να ανταποκρίνονται στα νέα διοικητικά δεδομένα που θα προκύψουν από την προώθηση νέων ρυθμίσεων οι οποίες αφορούν:

- α) στην περιφερειακή αποκέντρωση του κράτους, στην αναδιοργάνωση των κεντρικών Υπουργείων σε επιτελική βάση και στην εν γένει αναδιοργάνωση του δημόσιου τομέα,

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

- β) στον νέο χωροταξικό σχεδιασμό και στην χωρική ανάπτυξη-σχέδιο νόμου για την χωροταξία,
- γ) στην σχέση χωροταξίας-περιβάλλοντος και στον ρόλο των αναβαθμισμένων υπηρεσιών ή/ και νέων φορέων που θα υποστηρίξουν τις σχετικές πολιτικές (π.χ. Εθνικός Φορέας Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης, Γενική Δ/ση Χωροταξίας και Περιβάλλοντος, Δ/ση Χωροταξίας κ.α).
- δ) στην προώθηση ενός δικτύου Παρατηρητηρίων Χωρικής Ανάπτυξης σε κοινοτικό επίπεδο (ESPON).

Είναι πάντως σαφές, παρά τις αβεβαιότητες, ότι το Παρατηρητήριο Χωροταξίας με την προτεινόμενη βασική δομή του αποτελεί εκ των « ων ουκ άνευ» προϋπόθεση στοιχειώδους ορθολογισμού και εκσυγχρονισμού της Χωροταξικής Πολιτικής στην χώρα μας, όπως εξ' άλλου δείχνει και η διεθνής εμπειρία . Ως εκ τούτου, η προτεινόμενη επιλογή, που έγινε μετά από συστηματικό διάλογο και σε συνδυασμό πολλαπλών παραγόντων, θεωρείται ότι θα αποβεί χρήσιμη για όλες τις πιθανές εξελίξεις. Σε κάθε περίπτωση είναι απαραίτητη η λειτουργική διασύνδεση του Παρατηρητηρίου Χωροταξίας με άλλα παρεμφερή έργα του Υπουργείου και ιδίως με το Εθνικό Σύστημα Πληροφορικής για τον Χωροταξικό Σχεδιασμό, το Εθνικό Σύστημα Πληροφορικής για το Περιβάλλον (που αναμένεται να λειτουργεί από το φθινόπωρο του 1997), το Εθνικό Δίκτυο Πληροφορικής Πολεοδομικού Σχεδιασμού, το σύστημα παρακολούθησης δεικτών των χωρικών επιπτώσεων των αναπτυξιακών έργων, την βάση καταγραφής και αξιολόγησης μελετών και ερευνών κ.α.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ

ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ

Ο καθορισμός δεικτών άντλησης πληροφοριών εντάσσεται στο συνολικότερο πλαίσιο στοιχείων που αντλεί το Παρατηρητήριο Χωροταξίας και στηρίζεται στην βασική αντίληψη ότι το παρατηρητήριο θα πρέπει να αποτελεί μια ευέλικτη μονάδα με κύριο αντικείμενο την παρακολούθηση των εξελίξεων στο χώρο και των πολιτικών που ασκούνται για την διαχείριση και οργάνωση του χώρου κατά τακτά χρονικά διαστήματα σε εκθέσεις, χάρτες και άλλους πρόσφορους δείκτες.

Το Παρατηρητήριο Χωροταξίας κατά κανόνα επεξεργάζεται και αξιολογεί στοιχεία (χαρτογραφικά και δείκτες) που συγκεντρώνονται πρωτογενώς από άλλους φορείς και υπηρεσίες (ΕΣΥΕ, ΟΚΧΕ, ΓΥΣ κλπ.)

Στο ίδιο πλαίσιο το Παρατηρητήριο Χωροταξίας παρακολουθεί τις εξελίξεις στο πεδίο της ασκούμενης πολιτικής που έχει επιπτώσεις στο χώρο (θεσμοί, διατάγματα, αποφάσεις, πολιτικές διαφόρων επιπέδων) καθώς και τις σχετικές με την χωροταξία μελέτες εθνικού περιφερειακού και νομαρχιακού επιπέδου.

Το Παρατηρητήριο Χωροταξίας κινείται κατά κύριο λόγο στις κλίμακες του χώρου που προσδιορίζονται από το ευρύτερο Ευρωπαϊκό επίπεδο και το άμεσο γεωγραφικό περίγυρο της χώρας (Ανατολική Μεσόγειος) στο άνω άκρο και στο επίπεδο του νομού προς τα κάτω. (στοιχεία πληροφοριών μπορούν να αντλούνται και σε χαμηλότερο του νομού επίπεδο)

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Από το σύνολο των πηγών αυτών είναι αναγκαίο να καθορισθούν εκείνα τα βασικά στοιχεία τα οποία μέσα από μια συστηματική επεξεργασία τους θα παρέχουν δεδομένα καθολικής εφαρμογής και ισχύος με σκοπό τις ανά τακτά χρονικά διαστήματα συγκρίσεις ανά χωρικό επίπεδο, ως προς τις χωρικές μεταβολές, τις ασκούμενες παρεμβάσεις και τα αποτελέσματα τους, καθώς τέλος και τις αναγκαίες πολιτικές για τη χωρική ανάπτυξη. Με δεδομένη την αναγκαία ευελιξία του Παρατηρητηρίου, αλλά και της έλλειψης στους τομείς της τεκμηρίωσης των εξελίξεων στο χώρο, αλλά και στην χωρική έρευνα σε ότι αφορά την θεσμική της οργάνωση π.χ. με την δημιουργία ενός ερευνητικού κέντρου, το παρατηρητήριο θα πρέπει να καταβάλει προσπάθεια περιορισμού της τάσης μετεξέλιξης του είτε σε ένα εν γένει ερευνητικό κέντρο είτε σε ένα κέντρο τεκμηρίωσης. Επίσης θα πρέπει να συγκεντρώνει και να επεξεργάζεται τα στοιχεία και δεδομένα που εκφράζουν κύρια την χωρική διάσταση και προβληματική αντλώντας πληροφορίες προσαρμοσμένες στον προβληματισμό και την οπτική του, ύστερα από οδηγίες και προδιαγραφές που αυτό θα συντάξει, από αρμόδιους και θεματικά εξειδικευμένους φορείς.

Μέρος των δραστηριοτήτων αυτών είναι προφανές ότι μπορούν να αναλαμβάνουν στα πλαίσια που προδιαγράφει το Παρατηρητήριο ειδικοί φορείς όπως ΑΕΙ, ΕΠΙ, αλλά και άλλοι φορείς του Δημοσίου π.χ. ΕΣΥΕ, ΓΥΣ, ΚΕΘΙ, κέντρα εργασίας ΟΑΕΔ κλπ.

Η συστηματική επεξεργασία των στοιχείων οδηγεί σε δύο άξονες παραγωγής συγκριτικών πληροφοριακών δεδομένων. Ο πρώτος αφορά στην απεικόνιση τους μέσω θεματικής χαρτογραφίας π.χ. χρήσεις γης, καλύψεις γης, ανάγλυφο εδάφους, διαχείριση νερών.

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Ο δεύτερος άξονας αναφέρεται στην εξαγωγή χωροταξικών δεικτών και στον τρόπο παρουσίασης τους, είτε πάλι μέσω θεματικών χαρτών, είτε μέσω πινάκων και διαγραμμάτων.

Εδώ θα πρέπει να επισημανθεί ιδιαίτερα ότι ενώ στο πεδίο της θεματικής χαρτογραφίας έχουν γίνει πολλά βήματα συστηματικών επεξεργασιών, κυρίως μέσα από τα *Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών (G.I.S)*, στο πεδίο των χωροταξικών δεικτών δεν έχει υπάρξει ποτέ στην Ελλάδα κάποια συστηματική επεξεργασία χωροταξικών σταθερότυπων πολύ δε περισσότερο εφαρμογή τους⁵.

Φυσικά έχει υπάρξει συστηματική επεξεργασία πολεοδομικών /χωροταξικών σταθεροτύπων στο επίπεδο του πολεοδομικού σχεδιασμού, παλαιότερα με τα πολεοδομικά πρότυπα του Σπουδαστήριο πολεοδομικών ερευνών - ΕΜΠ, αργότερα δε με εκείνα που εφαρμόστηκαν από το ΥΠΕΧΩΔΕ στην ΕΠΑ και εξακολουθούν να ισχύουν μέχρι σήμερα.

Εδώ θα πρέπει επίσης να αποσαφηνισθεί ότι το Παρατηρητήριο Χωροταξίας αντλεί τα προς εξαγωγή δεικτών στοιχεία του, τόσο από το, εξαντλητικά ίσως, αναλυτικό περιεχόμενο των ανά χωρικό επίπεδο, χωροταξικών μελετών, όσο και από άλλες πηγές λαμβάνοντας κατά περίπτωση υπ' όψη το συγκεκριμένο πλαίσιο και τις προδιαγραφές εκπόνησης των μελετών αυτών.

⁵α) Π. Λουκάκης, Ζ. Δεμαθός κ.ά «Τεχνική υποδομή και περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα»

Αφιέρωμα στην μνήμη του Σ. Καράγιωργα, τιμητικός τόμος ΙΠΑ, 1988.

β) Π. Λουκάκης, Ζ. Δεμαθός κ.α «Διερεύνηση κριτηρίων τεχνικής και υποδομής για τον προσδιορισμό προβληματικών περιοχών στην Μακεδονία-Θράκη». Ερευνητικό πρόγραμμα του ΔΠΘ για την Γ.Γ.Ε.Τ, 1987, Ξάνθη.

γ) Π. Λουκάκης, Ζ. Δεμαθός κ.α «Εξειδίκευση δεικτών τεχνική και κοινωνική υποδομή για μια συστηματική κατάταξη προβληματικών περιοχών. Η περίπτωση της περιφέρειας Α.Μ.Θ.» Ερευνητικό πρόγραμμα για την Γ.Γ.Ε.Τ - ΥΠΕΧΩΔΕ -Νομαρχίες περιφέρειας, Ξάνθη 1990.

δ) Π. Σκάγιαννης: «Πολιτική προγραμματισμού των υποδομών». Εκδόσεις Α. Σταμούλη, Αθήνα-Πειραιάς, 1994.

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Δεν έρχεται επομένως ούτε να ελέγξει την Δ/ση Χωροταξίας για την πληρότητα και ποιότητα των μελετών που εκπονούνται και των παρεμβάσεων που επιδιώκει, ούτε να εκπονήσει μια δεύτερη ή παράλληλη μελέτη ή παρέμβαση. Το Παρατηρητήριο Χωροταξίας έρχεται κυρίως να επικουρήσει την Δ/ση Χωροταξίας να επισημάνει φαινόμενα, διαπιστώσεις και αποτελέσματα της ασκούμενης χωροταξικής πολιτικής.

Αυτό που πράγματι είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι να ληφθεί υπόψη ότι απαιτούνται ορισμένοι βασικοί χωροταξικοί δείκτες και συσχέτιση τους με πρόσφορα χωροταξικά σταθερότυπα , ώστε να ενσωματωθούν στις προδιαγραφές των μελετών κάποια αναγκαία στοιχεία που απαιτούνται προς συναγωγή των χωροταξικών δεικτών, ώστε να απλοποιηθούν ανά χωρικό επίπεδο τα προς διερεύνηση και ανάλυση στοιχεία ποσοτικών κυρίως εκτιμήσεων, με αναμφισβήτητη οικονομία χρόνου και δαπανών και επικέντρωση του προβληματισμού στις χωρικές σχέσεις.

Τέλος θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι δείκτες και όχι μόνο οι χωροταξικοί δεν αποτελούν το κυρίαρχο εργαλείο ερμηνείας των φαινομένων. Όσο και αν διευρυνθούν δεν εκφράζουν όλα τα φαινόμενα πάντοτε, αντίθετα αν δεν υπάρχει σωστή επιλογή, τομεακή, λειτουργική, χωρική, πολλές φορές αποκρύπτουν σημαντικά φαινόμενα, ακριβώς επειδή η χωροταξική θεώρηση, όπως είναι γενικά αποδεκτό, αποτελεί μια συνθετική και όχι μια τυπική (φορμαλιστική) διαδικασία.

Οι χωροταξικοί δείκτες έχουν για μια συγκεκριμένη χρονική συγκυρία ισχύ και πρέπει ανά τακτά χρονικά διαστήματα να αναθεωρούνται. Κατά τη διαδικασία αυτή θα πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψη τα διαφορετικά χρονικά πλαίσια

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

αποκρυστάλλωσης των αλλαγών, αλλά και πρόσληψής τους αντιληπτικά και με τη βοήθεια συγκεκριμένων ιδρυμάτων και φορέων(διοίκηση, ΑΕΙ, ΕΣΥΕ, ΓΥΣ, ΟΚΧΕ κ.α.) σε οικονομία, κοινωνία και χώρο.

Κυρίως όμως απαιτείται για κάθε στοιχείο ένα σημείο αναφοράς σε κάποιο αποδεκτό χωρικό-χρονικό επίπεδο. Για παράδειγμα ο δείκτης μεγέθους κατοικίας μ^2 / άτομο εξέφραζε άλλες καταστάσεις, το 1960, το 1970 και άλλες σήμερα. Τα αποδεκτά σταθερότυπα $20\mu^2$ / ατ. της δεκαετίας του '60 σήμερα θεωρούνται απαράδεκτα. Επίσης μιλάμε για μ^2 /απασχολούμενο / κλάδο βιομηχανίας που μπορεί να κυμαίνονται από $50 \mu^2$ μέχρι $800 \mu^2$ αν πρόκειται για βιομηχανίες έντασης εργασίας ή κεφαλαίου. Οι σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις θα οδηγήσουν στον μετασχηματισμό των δεικτών αυτών.

Ως προς την ανάπτυξη του συστήματος των δεικτών θα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτό θα πρέπει να αναπτυχθεί σταδιακά. Η ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος αυτής της μορφής είναι ζήτημα, προφανώς, πόρων και χρόνου. Στο βαθμό που ένα τέτοιο σύστημα δεν υπάρχει, είναι αυτονόητη η εν μέρει ανάπτυξη τμημάτων του ενός στοιχείου στα πλαίσια λειτουργίας του άλλου. Η πορεία ανάπτυξης του συστήματος θα πρέπει να λαμβάνει υπ' όψη

1. την κλίμακα του χώρου,
2. τα επιθυμητά στοιχεία,
3. τα άμεσα διαθέσιμα στοιχεία
4. καθώς και στοιχεία που δεν προσφέρονται στη σημερινή τους μορφή ή δεν είναι άμεσα προσπελάσιμα, αλλά μπορούν με σχετικά περιορισμένη προσπάθεια και σε σύντομο χρόνο να καταστούν επιχειρησιακά χρήσιμα.

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Ανάλογα ζητήματα, ως προς τον αριθμό των δεικτών, προκύπτουν και από το γεγονός ότι ως τη στιγμή αυτή, αν και γενικά είναι γνωστοί, δεν έχουν διατυπωθεί ρητά στόχοι της χωροταξικής πολιτικής, οι οποίοι θα μπορούσαν να περιγραφούν με τη βοήθεια κριτηρίων, τα οποία με τη σειρά τους μέσω και δεικτών, ποσοτικών ή ποιοτικών καθίστανται επιχειρησιακά χρήσιμα.

Με βάση τις εισαγωγικές αυτές επισημάνσεις επιχειρείται στα ακόλουθα μια αναλυτικότερη διερεύνηση των αναγκών για το Παρατηρητήριο Χωροταξίας χωροταξικών δεικτών. Για τον προσδιορισμό αυτών των χωροταξικών δεικτών ελήφθη υπ' όψιν και διερευνήθηκε η ευρωπαϊκή εμπειρία (Δείκτες ARL Γερμανία, οι προτεινόμενοι χωροταξικοί δείκτες από κάθε χώρα μέλος της Ε.Ε., εισήγηση της Επιτροπής Χωρικής Ανάπτυξης στο Συμβούλιο Υπουργών Χωροταξίας (Βενετία 1996), Δείκτες προδιαγραφών των περιφερειακών χωροταξικών μελετών και των μελετών χωρικών επιπτώσεων).

ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ

- Χωρική αναφορά

Οι χωροταξικοί δείκτες από τη φύση τους πρέπει να έχουν μια συγκεκριμένη χωρική μονάδα αναφοράς, άμεσης ή έμμεσης. Άμεση αναφορά υπάρχει όταν στον δείκτη χρησιμοποιείται η ίδια η χωρική μονάδα, π.χ. Νομός, Κοινότητα, ενώ έμμεση αναφορά υπάρχει όταν στον δείκτη χρησιμοποιούνται μεγέθη,

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

ένα τουλάχιστον από τα οποία έχει αναφορά σε χωρική μονάδα π.χ. πληθυσμός Ο.Τ.Α. ή Νομού

Στην τρέχουσα ελληνική και διεθνή πρακτική ως χωρικές μονάδες λαμβάνονται οι διοικητικές μονάδες π.χ. Ελλάδα: Νομοί, ΟΤΑ, ομάδες Ο.Τ.Α, πρόσφατα οι 13 περιφέρειες για μια σειρά λόγους, εκ των οποίων οι ισχυρότεροι είναι η ύπαρξη στοιχείων της ΕΣΥΕ κατ' αυτών τον τρόπο και η άσκηση της διοίκησης που επηρεάζει τον χώρο.

Το Παρατηρητήριο θα πρέπει να αναφέρεται κατά περίπτωση στα εξής χωρικά σύνολα:

α) Ευρωπαϊκό (ευρύτερο) και Μεσογειακό

β) Ευρωπαϊκό με την έννοια της Ε.Ε

γ) Εθνικό

δ) Περιφερειακό

ε) Νομού

στ) σε χωρικό σύνολο κάτω του νομού κινείται μόνο όταν το αντικείμενο είναι ιδιαίτερης (εθνικής) σημασίας

• Τύποι χωρικών συνόλων

Οι δείκτες του Παρατηρητηρίου θα πρέπει να αντιστοιχούν σε δύο τύπους χωρικών συνόλων, σε έναν που αντιμετωπίζει τον χώρο στην περιφερειακή του διάσταση και έναν που προσλαμβάνει τον χώρο γεωγραφικά. Στην περίπτωση αυτή ο χώρος συντίθεται από σημεία, γραμμές και επιφάνειες που δεν ταυτίζονται με αυτές που προσδιορίζονται διοικητικά.

• Ποσοτικοί και ποιοτικοί δείκτες

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Στον βαθμό που μια σειρά στοιχείων ενός υπό μελέτη χώρου έχει μια πλήρη αντιστοίχιση με χωρικές μονάδες του χώρου αυτού τότε οδηγούμεθα σε ποσοτικούς δείκτες οι οποίοι μπορεί ή/και πρέπει να τυχαίνουν μαθηματικών επεξεργασιών με διάφορους τρόπους.

Στον βαθμό που δεν υπάρχει πλήρης χωρική αντιστοίχιση, αλλά πάντως σαφής χωρική επίδραση τότε είναι δυνατόν και πρέπει να αναζητούμε ποιοτικούς δείκτες χωρικών επιρροών ή εξαρτήσεων.

Μια ενδιαφέρουσα διαφορά μεταξύ ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών είναι ότι με τους ποσοτικούς δείκτες προσεγγίζουμε χωρικές ομοιογένειες, π.χ. πυκνότητα πληθυσμού/ΟΤΑ, διάρθρωση απασχόλησης/νομό, πυκνότητα-κατάσταση οδικού δικτύου/ΟΤΑ.

Με τους ποιοτικούς δείκτες, πέραν του ότι μπορούμε να βελτιώσουμε τις προσεγγίσεις για την χωρική ομοιογένεια μέσω των ποσοτικών χωροταξικών δεικτών, μπορούμε να εντοπίσουμε χωρικές εντάσεις π.χ. η σημασία ενός σιδηροδρομικού σταθμού, η ύπαρξη ξενοδοχείων, η τοπική εφαρμογή αναδασμού στην γεωργία, η ύπαρξη μιας ΒΙΠΕ ή μεμονωμένης βιομηχανικής επιχείρησης, η ύπαρξη τοπικής αγοράς κ.α. Οι ποσοτικοί δείκτες μπορεί να είναι τακτικοί ή απόλυτοι.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΕΙΚΤΩΝ

Παραπέρα οι χωροταξικοί δείκτες, που αναζητούμε, ποσοτικοί και ποιοτικοί, έχουν ορισμένες ειδικές δεσμεύσεις, δυνατότητες και απαιτήσεις.

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Μια δέσμευση είναι ότι οι χωροταξικοί δείκτες αποτελούν μέρος μιας συνολικότερης τομεακής θεώρησης για την οποία υπάρχουν και πάρα πολλοί άλλοι π.χ. το ποσοστό της αρδευόμενης έκτασης στο σύνολο της γεωργικής γης εντάσσεται στον τομέα της γεωργίας ή η ερμηνεία των φόρτων κυκλοφορίας στον κυκλοφοριακό σχεδιασμό. Επομένως απαιτείται μια επιλογή δεικτών που να εκφράζει και ερμηνεύει στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τη τομεακή χωρική διάρθρωση του τομέα, μαζί φυσικά και με άλλους που είναι απαραίτητοι ή αναγκαίοι στον χωροταξικό σχεδιασμό ή στις εκτιμήσεις για μια συνθετική θεώρηση της χωρικής ανάπτυξης.

Μια απαίτηση είναι εκείνη που θέλει τον χωροταξικό δείκτη να συνδυάζεται ή να συσχετίζεται με δείκτες που αναζητούνται, τόσο στο ίδιο μέρος μιας χωρικής ανάλυσης μιας χωρικής ανάλυσης όσο και σε άλλα μέρη π.χ. στους φυσικούς πόρους, στον πληθυσμό, στους οικισμούς στην οικονομία, στις χρήσεις γης. Οι δείκτες πρέπει ή μπορεί να συσχετίζονται με ομοειδή κάθε μέρους ή με άλλους των άλλων μερών. Έτσι παρέχεται η δυνατότητα μεγαλύτερης εμβάθυνσης των χωρικών διαστάσεων των τομέων ανάλυσης.

Μια δυνατότητα που πρέπει να προσφέρουν οι δείκτες είναι η κατά πολλούς τρόπους συνδυαστική χρήση τους π.χ. ανά χωρικές ζώνες, ανά πληθυσμιακές κατηγορίες, ανά κατηγορίες ή ομάδες κλάδων ή τομέων παραγωγής κ.α.

Μια δυνατότητα είναι εκείνη που επιτρέπει την ταυτόχρονη χρησιμοποίηση, η πολλαπλή συνδυαστική χρήση του δείκτη σε περισσότερα κεφάλαια χωρικής ανάλυσης π.χ. η χρήση του νερού του φυσικού πόρου, αλλά και η χρήση του στους οικισμούς (ύδρευση) ή την γεωργία (άρδευση) ή τη χρησιμοποίηση της διάρθρωσης της απασχόλησης ως οικονομικού ή αναπτυξιακού χωροταξικού

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

δείκτη και η χρήση του ως μέγεθος οικιστικής διάρθρωσης ή ερμηνείας των μετακινήσεων.

Μια απαίτηση για τους χωροταξικούς δείκτες είναι να αποτελούν βάση που εντάσσεται τόσο στην διατύπωση χωροταξικής πολιτικής όσο και στην επιδιωκόμενη χωροταξική διάρθρωση και χωρική ανάπτυξη (βελτίωση, ανατροπή υφιστάμενων δεικτών, αναζήτηση νέων δεικτών)

Μια απαίτηση και δέσμευση που δημιουργείται κατά την αναζήτηση των κατάλληλων δεικτών σχετίζεται με τις απαιτήσεις και προδιαγραφές στο αναλυτικό επίπεδο των χωροταξικών μελετών, με τα επιθυμητά επίπεδα χωροταξικού σχεδιασμού και με τα ελάχιστα χωρικά όρια, που κινούνται στον πολεοδομικό προγραμματισμό και σχεδιασμό.

Εν προκειμένου οι πρόσφατες διοικητικές χωρικές μεταρρυθμίσεις (Συμβούλια περιοχών, Συνενώσεις ΟΤΑ) καθώς και η εφαρμογή της χωροταξικής πολιτικής με σημειακές ή περιορισμένες μικροχωρικές παρεμβάσεις (προεγκρίσεις αδειών, χωροθέτησης, Ζ.Ο.Ε., ζώνες φυσικής προστασίας κλπ.) καθιστούν ιδιόμορφη την προσέγγιση χωροταξικών δεικτών στα επίπεδα αυτά. Εδώ θα πρέπει ίσως να αναζητηθούν χωρικοί δείκτες που να εντάσσονται σε χωροταξική, αλλά και σε μια διευρυμένη πολεοδομική κλίμακα, σύμφωνα και με τον πρόσφατο νέο οικιστικό νόμο.

Δεσμεύσεις στην προσέγγιση χωροταξικών δεικτών προκύπτουν από την έλλειψη ή καταλληλότητα των υφιστάμενων στοιχείων για τις συγκεκριμένες ανάγκες τόσο της Ε.Σ.Υ.Ε όσο και άλλων κεντρικών φορέων, ή Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, ή ΟΤΑ κ.α

Έτσι πολλοί δείκτες αναγκαίοι για το Παρατηρητήριο Χωροταξίας μπορεί να απαιτήσουν στοιχεία που είτε πρέπει να ζητηθεί να ενσωματωθούν στις

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

απογραφές και δειγματοληψίες των πιο πάνω φορέων, είτε πρέπει να συλλέγουν με εργασία πεδίου ή ειδικές έρευνες. Το ζήτημα αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για την τοπική χωρική κλίμακα σχεδιασμού και ανάπτυξης όπου και το αναλυτικό πεδίο καλείται να υπεισέλθει σε πολλαπλές προσεγγίσεις.

Δέσμευση χρήσης χωροταξικών δεικτών επιβάλλεται για να ελεγχθούν οι ανθρώπινες δραστηριότητες, σχέσεις και παρεμβάσεις, είτε μεμονωμένες, είτε συνδυασμένες, είτε συλλογικές και πάντα ως προς τις επιδράσεις που έχουν αυτές τελικά στον φυσικό υποδοχέα.

Επομένως αναζητούνται χωροταξικοί δείκτες που αναφέρονται:

- α) στην διαμονή-κατοίκηση, άρα και οικισμούς,
- β) Στην παραγωγική διαδικασία, δηλ. γεωργία, δάση, κτηνοτροφία, αλιεία, μεταποίηση, οικοδομική δραστηριότητα, τον τουρισμό, τις ανταλλαγές (εμπόριο).
- γ) στην υποδομή, τεχνική και κοινωνική, δηλ. μεταφορές, ύδρευση, διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων, ενέργεια, τηλεπικοινωνίες, πληροφορική, φυσικό αέριο, γεωθερμία, εκπαίδευση, υγεία, πρόνοια.
- δ) στις ειδικές υποδομές προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος δηλ. Παρατηρητήρια-Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης, αντιστηρίξεις εδαφών και πρανών, αντιπλημμυρικά έργα, οριοθετήσεις-διασφαλίσεις περιοχών ειδικής φυσικής προστασίας, ελαχιστοποίηση φαινομένων ερημοποίησης κ.α

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΔΕΙΚΤΩΝ

Στην λογική αυτή μπορούν ενδεικτικά να προσδιοριστούν οι θεματικές ενότητες δεικτών που ακολουθούν:

1. Οικιστικό Δίκτυο
2. Πληθυσμός
3. Μεταφορές
4. Τεχνική Υποδομή
5. Τηλεπικοινωνίες
6. Διαχείριση Στερεών - Υγρών Αποβλήτων
7. Χωρική Οργάνωση Παραγωγικού Συστήματος - Παραγωγική Υποδομή
8. Κοινωνικός Εξοπλισμός
9. Περιβάλλον
10. Χρήσεις Γης

Ειδικότερα, όσον αφορά τη χαρτογραφική απεικόνιση των χρήσεων γης εφ' όσον γίνει με ακριβείς μεθόδους φωτοερμηνείας και επεξεργασία με συστήματα τύπου G.I.S, τότε είναι δυνατόν να μας δώσει ποσοτικά μεγέθη χρήσεων. Το θέμα τίθεται ως προς τη θεσμική εγκυρότητα των χαρτών αυτών δεδομένου ότι το Σ.Τ.Ε. αποδέχεται μόνο τα παραδοσιακά υπόβαθρα της Γ.Υ.Σ. Με την υπόθεση ότι το θέμα αυτό πρέπει να επιλυθεί, τότε οι χρήσεις γης και η κάλυψη γης μπορεί να υπολογιστούν και να εξαχθούν δείκτες

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

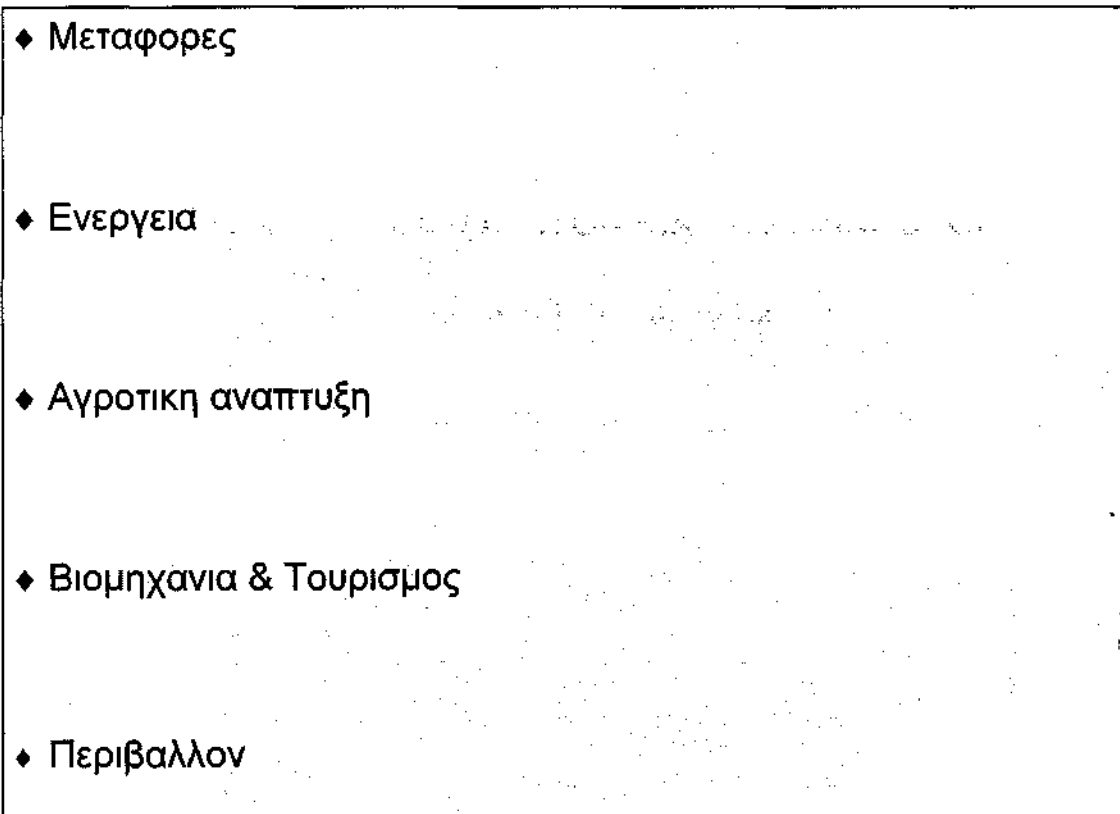
σχέσεων και μεταβολών. Εκτιμάται ότι ανά χωρικό επίπεδο είναι επιβεβλημένη μία αφαιρετική διαφοροποίηση-ομαδοποίηση των χρήσεων από το τοπικό, στο νομαρχιακό και στο περιφερειακό-εθνικό επίπεδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΚΑΙ ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥΣ
ΔΕΙΚΤΕΣ

Οι γενικές ιδέες για δείκτες που θα αναλυθούν στη συνέχεια ταξινομούνται σε πέντε μεγάλες θεματικές ενότητες :

Όσον αφορά τα δίκτυα μεταφορών και υποδομής υπάρχουν ποσοτικοί και ποιοτικοί δείκτες οι οποίοι αντανακλούν τη χωρική αποψη για τις δραστηριότητες που σχετίζονται με τις μεταφορές αλλά είναι αρκετά ποικιλομορφοί

Μερικά παραδείγματα είναι τα ακολουθα :

- ♦ Ενταση μεταφορών και υπολογισμός της μεταβολής μεταξύ επιλεγμένων πολεων και περιοχων

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

- ♦ Ποιότητα και ποσότητα μεταφορικών κομβών και δικτύων εκφρασμένο σε καταλλήλες μονάδες μέτρησης
- ♦ Κόστος κατασκευής νέων δίκτυων ανά κατηγορία υποδομής
- ♦ Αναλογία υπαρχόντων και νέων υποδομών μεταφοράς (ανά κατηγορία) σε σχέση με τον ωφελούμενο πληθυσμό των συνδεδεμένων πόλεων , περιοχών κ.τ.λ.

Σε σχέση με την αγροτική ανάπτυξη η κατεύθυνση των δεικτών που εκφράζουν την αγροτική και γεωργική διαφοροποίηση θα μπορούσε να είναι σε σχέση με :

- ♦ Την μεταβίβαση άμεσου εισοδήματος και τη μεταβίβαση νομιμών τιμών που υποστηρίζουν την αγροτική παραγωγή ανά περιοχή
- ♦ Το συνολικό οικονομικό όφελος της περιφέρειας των μεταβιβάσεων
- ♦ Τη συνολική αξία της αγροτικής παραγωγής της περιοχής

Οι δείκτες που εξετάζονται και έχουν σχέση με την ενέργεια αφορούν τα δίκτυα παροχής ηλεκτρικής ενέργειας , φυσικού αερίου και τις ανανεώσιμες μορφές ενέργειας .Τέτοιοι δείκτες έχουν να κάνουν με :

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

- ♦ Την ικανότητα των ήδη υπαρχόντων εγκαταστάσεων , την κατανάλωση ενέργειας και τις μεταβολές των αναλογών δεικτών ανα περιφέρεια ή ανα την αναλογη χωρική μονάδα
- ♦ Την εκτίμηση των περιβαλλοντικών συγκρούσεων στην επηρεαζόμενη περιοχή και στον πληθυσμο
- ♦ Την αναλογία διαφορών πηγών ενέργειας στην παραγωγή ανα περιοχή

Υπάρχουν ακόμα πολλοί πιθανοί δείκτες που αντανακλούν την χωρική αποψη των παραγωγικών δραστηριοτήτων (βιομηχανιών & υπηρεσιών) και μπορούν να συνδεθούν με πολλές ιδιωτικές και δημοσιες υπηρεσιες . Ακολουθούν μερικά παραδειγματα :

- ♦ Υπολογισμος απασχολησης και μεταβολης της απασχολησης ανα περιοχή και τομεα δραστηριότητας
- ♦ Υπολογισμος αξίας παραγωγής και προστιθέμενης αξίας και των μεταβολών τους ανα τομεα δραστηριότητας
- ♦ Υπολογισμος ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών ροών σαν μετρο χωρολειτουργικής ολοκλήρωσης των περιφερειακών συστημάτων.

Η επόμενη κατηγορία δεικτών αφορά την αειφόρο ανάπτυξη και τα περιβαλλοντικά θέματα. Είναι σίγουρο ότι χρειάζεται η παρουσίαση ενός αριθμού δεικτών-κλειδιά σε διαφορετικές χρονικές στιγμές και περιοχές σε σχέση με την βιωσιμότητα του περιβαλλοντός σε όρια χρήσης και προστασίας για φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους. Οι δείκτες αυτοί μπορούν να χωριστούν σε τρεις κατηγορίες :

- σε δείκτες που αντανάκλουν ενδεχομενές συγκρούσεις χρήσεων γης
- σε στατικούς δείκτες
- σε δυναμικούς δείκτες

Στους δείκτες που αντανάκλουν συγκρούσεις χρήσεων γης μπορούμε να πούμε ότι ανήκουν οι εξής δείκτες :

- ♦ μεταβολή αστικού πληθυσμού
- ♦ αύξηση καταναλώσης ενέργειας
- ♦ αύξηση καταναλώσης νερού

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

- ♦ μεταβολή αγροτικής και αστικής γης
- ♦ αύξηση της εκμεταλλεύσης δασικών περιοχών

Οι στατικοί δείκτες έχουν την μορφή :

- ♦ λόγου αστικοποίησης
- ♦ αναλογίας καταναλώσης συμβατικής ενέργειας
- ♦ αναλογία διαθέσιμου νερού σε σχέση με τα αποθέματα
- ♦ αναλογία κατανομής χρήσεων γης
- ♦ αναλογία της δασικής έκτασης ανά περιοχή

Οι δυναμικοί δείκτες που αφορούν το περιβάλλον και την αειφορο ανάπτυξη έχουν να κάνουν με :

- ♦ το κόστος μιας νέας υποδομής κατά άτομο

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

- ♦ την βιολογική σπαταλή
- ♦ το κόστος της περιβαλλοντικής προστασίας ανα χρήση και περιοχή
- ♦ τις προστεταυομενες δασικες περιοχες

ΑΜΕΣΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΛΟΓΟΙ

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΙ ΔΕΚΤΕΣ

Για την αναπτυξη ενός συστήματος δεικτών μέσα στα πλαίσια λειτουργίας ενός παρατηρητηρίου χωροταξίας είναι απαραίτητο να λαμβανονται υπ' όψη τα άμεσα διαθέσιμα στοιχεία καθώς και αυτά που δεν προσφέρονται στην κατάλληλη μορφή ή δεν είναι άμεσα προσπελάσιμα , αλλά μπορούν με σχετικά περιορισμένη προσπάθεια να καταστούν χρήσιμα .

Παρατηρείται λοιπόν μια δυσκολία όσον αφορά τη διατύπωση χωροταξικών δεικτών και στη συνέχεια την πρόταση αναλογών σταθεροτύπων . Η δυσκολία αυτή προκύπτει από την έλλειψη ή την ακαταλληλότητα των υφιστάμενων στοιχείων για τις συγκεκριμένες ανάγκες .

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Πολλοί αναγκαστικοί δείκτες απαιτούν στοιχεία που πρέπει να ζητηθεί να ενσωματωθούν στις απογραφές και δειγματοληψίες φορέων όπως π. χ. η Ε.Σ.Υ.Ε. , είτε πρέπει να συλλεγούν με εργασία πεδίου .

Έτσι βλέπουμε ότι η διατυπωση και η ποσοτική κυρίως εκφραση των δεικτών και των αναλογιών σταθεροτυπών είναι άμεσα εξατωμενη από τα διαθέσιμα σε εμάς στοιχεία .

Στην περίπτωση μας όπως ήδη έχουμε αναφέρει εξετάζεται το σύνολο της χώρας ανά νομό και τα διαθέσιμα στοιχεία του εργαστηρίου Αστικού Περιβαλλοντος και G.I.S. όπου εκπονείται η διπλωματική αφορούν :

- μήκος οδικού δικτύου
- μήκος σιδηροδρομικού δικτύου
- εμβαδό νομού
- πληθυσμο 1981
- πληθυσμο 1991
- απασχοληση
- καταναλωση ενέργειας

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Με βάση τα διαθέσιμα αυτά στοιχεία διατυπώνονται ορισμένοι δείκτες πάντα σε σχέση με τις γενικές κατευθύνσεις των θεματικών κατηγοριών όπως αυτές εκφρασθήκαν . Παράλληλα και με βάση παλαιότερες έρευνες και εργασίες καθώς και τη διεθνή εμπειρία διατυπώνονται και τα αναλογα χωροταξικά σταθεροτυπα .

Η παρουσίαση σε χάρτες των νομών της χώρας που βρίσκεται εκτός σταθεροτυπων αποτελεί την βάση τόσο για την διατύπωση της αναλογής πολιτικής που θα επιφέρει βελτίωση των υφιστάμενων χωροταξικών δεικτών και ενταξη τους στα πλαίσια των σταθεροτυπων ,όσο και για την χωρική ανάπτυξη .

ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Πυκνότητα πληθυσμού είναι ο λόγος του πραγματικού πληθυσμού προς την επιφάνεια της περιοχής όπου έχει απογραφεί ο πληθυσμός αυτός . Έτσι έχουμε την πυκνότητα του πληθυσμού κατά μονάδα επιφάνειας ανά τετραγωνικά χιλιόμετρα .

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Πραγματικός πληθυσμός είναι ο πληθυσμός που βρίσκεται σε μια περιοχή κατά την ημέρα της απογραφής είτε κατοικεί μόνιμα εκεί είτε διαμένει προσωρινά .

Έτσι λοιπόν η πυκνότητα του πληθυσμού δίνεται από το τύπο :

$$\text{πυκνότητα} = \text{πραγματικός πληθυσμός} / \text{έκταση}$$

ΔΕΙΚΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΣΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

Ο δείκτης αυτός έχει σχέση με την απασχόληση και ορίζεται ως ο λόγος του εργατικού δυναμικού προς τον πληθυσμό .Η μαθηματική του έκφραση είναι η εξής:

$$PR_e = LF_e \cdot 100 / \Pi_e$$

Όπου PR_e = ο δείκτης συμμετοχής

LF_e = ο αριθμός των ατομών μιας πληθυσμιακής ομάδας (e)
που ανήκουν στο εργατικό δυναμικό

Π_e = ο συνολικός αριθμός ατομών της ομάδας αυτής

Στην περιπτωσή μας σαν πληθυσμιακή ομάδα λαμβάνεται ο πληθυσμός του κάθε νομού

Ο δείκτης συμμετοχής δείχνει θεωρητικά τουλάχιστον τη διαθεσιμότητα του πληθυσμού να ενταχθεί στην αγορά εργασίας και στη δομή της απασχόλησης .Από μια άλλη οπτική γωνία ο δείκτης συμμετοχής μπορεί να ερμηνευθεί ως η πιθανότητα που έχει ένα άτομο να ανήκει στο εργατικό δυναμικό .

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Ο δείκτης συμμετοχής αποδίδεται ενίοτε ως ο «συντελεστής συμμετοχής» η και απλά ως «ποσοστό συμμετοχής» . Ο δείκτης αυτός είναι ένα μέγεθος αυστηρώς περιγραφικού χαρακτήρα .Είναι ένα μέγεθος στατικό και δεν αποτυπώνει μεταβολές κάτι που συνδέεται με την έννοια του ρυθμού .

ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Η μεταβολή του πληθυσμού ορίζεται ως η διαφορά του πληθυσμού μεταξύ δυο χρονικών στιγμών ($\Pi_t - \Pi_{t-1}$) προς το πληθυσμό της αρχικής χρονικής στιγμής (Π_{t-1}) . Η μαθηματική του έκφραση είναι η εξής :

$$\text{Μεταβολή Πληθυσμου} = (\Pi_t - \Pi_{t-1}) 100 / (\Pi_{t-1})$$

όπου Π_t = πληθυσμος κατά το τέλος

Π_{t-1} = πληθυσμος κατά την αρχη

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Στο δικό μας παράδειγμα ο αρχικός πληθυσμός βασίζεται στην απογραφή του 1981 ενώ ο τελικός στην απογραφή του 1991 .Τα στοιχεία αφορούν το σύνολο του νομού για όλους τους νομούς της χώρας .

Με βάση τον ίδιο τύπο μπορούμε να υπολογίσουμε και την μεταβολή του αστικού πληθυσμού σε κάποιο νομό .

Η αύξηση του πληθυσμού σε κάποιο αστικό κέντρο υποδηλώνει μια δυναμικότητα που έχει να κάνει με τις παραγωγικές δομές αλλά και με την παροχή σύγχρονων υπηρεσιών και κοινωνικής πρόνοιας .

Η αύξηση του συνολικού αστικού πληθυσμού οφείλεται κυρίως σε :

1. Φυσική αύξηση του αστικού πληθυσμού
2. Θετική συνολική μετανάστευση προς τα αστικά κέντρα
3. Τυπική μετάταξη αγροτικού ή ημιαστικού πληθυσμού στον αστικό
4. Ένταξη ανεξαρτήτων μέχρι τώρα οικισμών σε ενιαία πολεοδομικά συγκροτήματα που οφείλεται στη επέκταση του κεντρικού αστικού πυρήνα και στην ενσωμάτωση του ενδιάμεσου δομημένου ή μη χώρου σε μια ενιαία αστική περιοχή .

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Όμως η ανάπτυξη των αστικών κέντρων ενδέχεται να αποτελεί σύμπτωμα απόγνωσης των πληθυσμών της υπαίθρου παρά σύμπτωμα αστικής ευημερίας . Οι πόλεις μπορεί να χρησιμεύσουν ως καταφύγια όπου συρρέουν άτομα που αντιμετωπίζουν αντίξοες οικονομικές ή πολιτικές συνθήκες στην ύπαιθρο .

Η μείωση του αστικού πληθυσμού δείχνει παρακμή των πόλεων που οφείλεται κυρίως στην διάρθρωση της παραγωγής . Παλαιότερα η μείωση του αστικού πληθυσμού είχε άμεση σχέση με βιομηχανική αποδιάρθρωση και κατά συνέπεια μετακίνηση του εργατικού δυναμικού σε πολεοδομικά συγκροτήματα που παρουσιάζουν μεγαλύτερες ευκαιρίες για απασχόληση .

ΑΞΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Ο δείκτης αυτός έχει σχέση με την αγροτική διαφοροποίηση μεταξύ των νομών και δείχνει την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα μιας περιοχής , στην δική μας περίπτωση κάποιου νομού

ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Ο δείκτης αυτός σχετίζεται με τις μορφές και τα δίκτυα ενέργειας . Δείχνει τα υπάρχοντα δίκτυα και την κατανάλωση ανα νομό . Καθώς στη χώρα μας η ηλεκτρική ενέργεια είναι η κυρίαρχη μορφή ενέργειας προτιμάται αυτός ο δείκτης , από έναν συνολικό δείκτη κατανάλωσης ενέργειας .

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΣΤΑΘΕΡΟΤΥΠΑ

Όσον αφορά τις εναλλακτικές μορφές ενέργειας (π. χ. αιολική) αυτές υπάρχουν σε μικρό αριθμό και σε λίγες περιοχές της χώρας .

ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

Για την αξιολόγηση του οδικού δικτύου σε κάποιον νομό , σε σχέση με την ικανότητα του να πληρεί τις ανάγκες του πληθυσμού για μετακινήσεις επιλεχθηκε σαν δείκτης ο λόγος του μήκους του οδικού δικτύου στον κάθε νομό προς τον ωφελούμενο πληθυσμό .

Η μαθηματική του εκφραση είναι η εξής :

$$\text{πληροτητα} = \text{μήκος οδικού δικτύου} / \text{πληθυσμο}$$

